

פרק כל גנות

פ"ט א'

מתני' ר"ש אומר וכו' ולא לכלים ששבתו בתוך הבית. שיטת רש"י לק' צ"א א' וכ"ג ב' דבין לרבנן ובין לר"ש [לענין כלי הבית] אסור להוציא מחצר לקרפף אף בחד גברא, וכן פסק בשו"ע שנ"ח י', אולם בריטב"א כ"ד א' חולק דאין ראייה מרבנן דה"ה לר"ש, ועי' בה"ל שע"ב ס"א [ד"ה או לגג] דהביא כן מהרבה ראשונים, ובטעמא דמילתא עי' בבית מאיר שנ"ח סעיף י' דביאר דבשלמא לרבנן דקרפף וחצר הוו ב' שמות, משו"ה אסור אף בחד גברא, אבל לר"ש הרי שינוי השם בין חצר לקרפף אינו גורם איסור טלטול, וחשיב רשות אחת, וא"כ ודאי כמו דשרי מבית לחצר בחד גברא, ה"נ שרי מחצר לקרפף בחד גברא, [ולק' צ"א א' יבואר בזה עוד].

ובעיקר דברי רש"י, עי' ברש"י שם דביאר דטעמא משום דבית וקרפף שתי רשויות הן, ובתוס' ר"פ שם הוסיף לבאר "דכיון שהיו כשקדש היום בבית אם כן הוי כמו אם היו עכשיו בבית". ומבואר דיסוד דינו של ר"ש דלגבי כלי הבית אנו דנין כאילו הוא מוציא אותם מהבית, וכן הוא לשון רעק"א שבת ק"ל ב', ולשון הגר"ז שע"ב ס"א, ובאו"ש פ"ג הי"ח ובפ"ב דמילה ביאר גדר מחודש דעיקר הטעם דשרי לטלטל מחצר לחצר הוא משום דחשיב כשבת בכל החצירות, ולכך לגבי כלי הבית אסור לטלטל מחצר לחצר.

בתפארת ירושלים על המשניות דייק ממתני' דאם הכלים לא שבתו בבית, ולא שבתו בחצר, שרי לר"ש לטלטלו מחצר לחצר, ונפק"מ באופן דהיה לבוש עם הבגד בער"ש והוציאו לחצר ופשטו שרי להוציאו לקרפף, והביאו בבה"ל שע"ב ס"א ד"ה לחצר אחרת, והביא דכן הוא דעת הבית מאיר, אולם בחזו"א סי' ק"ד ס"ק כ"ה כתב דכ"ז בשלא פשטן בשבת, אבל בפשטן בשבת וחזר ולבשו והוציאו לחצר, אסור להוציא מחצר לחצר, [וכן משמע לשון הבי"מ שם], ולקמן צ"א א' תוס' ד"ה ושמואל יתבאר ענין זה בהרחבה.

ומצינו באחרונים כמה נדונים לדעת ר"ש -

(א) עי' גאו"י [ד"ה פשיטא] דאם יצאו כלים מבית ראובן לחצירו של שמעון פשיטא דאסור להוציאם לחצירו של לוי, כיון דיסוד האיסור לר"ש הוא משום דחשיב כמוציא מביתו של ראובן, לכך אסור להוציא לחצירו של לוי, ועי' בחזו"א ק"ד ס"ק כ"ה דאינו פשיטא די"ל כיון דלא שבתו בביתו של שמעון שרי, דהא כל החצירות שוין, אולם מ"מ הכריע החזו"א דאסור, ובתחילה ביאר משום דלא שבתו בחצירו של שמעון, [והיינו דאין האיסור מחמת דשבתו בבית אלא מחמת דלא שבתו בחצר], ואח"כ כתב דאסור אף מחמת ראובן, והיינו כביאור גאו"י הנ"ל.

(ב) עי' בחזו"א הנ"ל דיש להסתפק באופן דחצירו של שמעון מפסיק בין ב' חצירות של ראובן, אם שרי להוציא מחצירו של שמעון לחצירו של ראובן כלים ששבתו בביתו של ראובן, ולכאו' תלוי בספיקו דלעיל, דאם גדר האיסור משום דלגבי הבית חשיב דחלוקים החצירות, אסור אף בכה"ג, אבל אם האיסור מחמת דחשיב כמוציא מבית ראובן שפיר יש להתיר לטלטל כלי ששבת בבית ראובן לחצירו של ראובן.

(ג) עי' בחזו"א שם דפשיטא דבאופן דיצאו כלי ביתו של ראובן לחצירו של שמעון, דאסור להחזירם לחצירו של ראובן, וצ"ב אמאי אינו תלוי בספיקו דלעיל.

(ד) עי' בגאו"י דמסתפק באופן דיצאו כלי בית ראובן לחצירו של שמעון, אם שרי להכניסו לביתו של שמעון, אי נימא כיון דהוא של חד גברא שרי, או דילמא אסור משום דדנין כאילו הכלים מונחים בבית ואסור להוציא מבית לבית. (ה) עוד יש לדון בכלים ששבתו בחצר ראובן ועברו לחצר שמעון אם מותר להכניסו לבית שמעון או לא, ונהא גרע מספיקו של גאו"י הנ"ל כיון דאכתי לא יצאו ממקום שבתתם, משא"כ בספיקו של גאו"י כבר יצאו ממקום השביתה], ועי' היטב בתוס' צ"ט ב' סוד"ה לא יעמוד דמבואר מדבריהם דאסור. וכן מתבאר מדברי רעק"א בגליון הש"ס לעיל י"ב ב' [על תוס' ד"ה הכא], וכן נקט בחזו"א שם, אולם בבית מאיר סוף סי' שמ"ט וסי' שפ"ב ס"ג מבואר דשרי, כיון דחשיב הכל רשות אחת.

והנה בפשוטו הוא מבואר להדי' בגמ' לק' צ"ב א' דמוקי למתני' דאסור להוריד פירות מהכותל דמיירי במוריד למטה לבתים, ומבואר דכה"ג אסור, אולם י"ל דמיירי בלא נח, וכן עי' בסוגיא בדף צ"א א' לענין ג' חצירות דעירבו החיצונות עם האמצעית דאסור להוציא כלי החיצונה לחיצונה הב', אף דרך האמצעית, אולם יש לדחות כנ"ל דמיירי בלא נח, ועוד יש לדון בסוגיא בדף ס"ח א' בעובדא דההוא ינוקא דבפשוטו מבואר שם להדי' כדברי רעק"א, אולם עי' בחזו"א כ"ג סק"ד במוסגר דכתב בתי' קמא דמיירי דהחמין היו בבית.

רש"י ד"ה ר' שמעון - משום היתר כלי הבית. עי' גאו"י דהעיר דהא גם לרבנן ור"מ צ"ל כן, וכן לר"ש משכח"ל ע"ח אף בכלי חצר כשבא להכניסם מחצר לחצר דאסור להכניסם לבית חצר הב'.

גמ' בשלמא רבנן סברי וכו'. עי' חזו"א סי' צ"ב דהוכיח מהכא דאסור להוציא מבית לבית בלא עירוב, שהרי כל הנידון לגבי הגגות אבל למטה כו"ע מודו דחלוקין, ועי' בה"ל ש"ע ס"ג ד"ה או דהביא דהאחרונים דייקו מלשון הרמב"ם פ"א ה"ה דהגזירה היא רק על הוצאה מבית לחצר, דילמא אתי לאפוקי מרה"י לרה"ר, אבל מבית לבית שרי, והביא מהתויו"ט דתחילת הגזירה היה מבית לחצר ואח"כ אסרו אף מבית לבית, וע"ש בבה"ל דהביא מהרשב"א בעבוה"ק ש"ג-ט דעיקר הגזירה היה שלא להוציא מבית לבית, ואח"כ הוסיפו דאסור להוציא אף מבית לחצר, אולם עי' עבוה"ק ש"ג-א דנקט כלשון הרמב"ם, וע"ש בבה"ל דנקט דשי' רש"י כדעת הרשב"א, אולם עי' לשון רש"י י"ב ב' ד"ה חצירות דמבואר דהתקנה היה שלא להוציא מרה"י לרה"י, וחצר הוי נמי בכלל רשות היחיד, ועי' ביאורי עינים האריך בזה.

גמ' ואי קסבר אין חלוקין וכו'. עי' רש"ש ובית מאיר דהעירו דרש"י במתני' כתב דטעמא דר"מ משום דאין תשמישן תדיר, ועי' בבית מאיר מה דתי' בזה. ובפשוטו י"ל דבעי' לב' הטעמים, דטעמא דרש"י הוא אמאי אין תשמישן בגג אוסרם, והנידון בגמ' דיאסרו מחמת חילוקי הדירין מלמטה. וע"ש בשפ"א דדן באופן שחפרו בקרקע ובנו שם בית, אם יש לו דין של גג למעלה מי'.

גמ' גזירה משום תל. עי' ברש"י צ"א א' ד"ה וקרפיות דלר"מ אסור לטלטל מגג לחצר ולקרפף אף בחד גברא ולא מהני ע"ח, אולם הריטב"א בסוגיין הביא מרביות דבחד גברא לא גזר ר"מ, וכן מבואר בריו"נ בסוגיין, וברשב"א שבת ט' א', [אולם הרשב"א וריו"נ בארו מטעם אחר], ועי' חי' מהרמ"ז דהק' דריו"נ לק' צ"א א' העתיק ללשון רש"י שם.

ועי' בריטב"א דדיק מרש"י דבעמוד בבית מקורה ליכא גזירת תל, ועוד כתב דלא גזרו מחצר לעליה, כיון דחשוב לתשמיש, ובתוס' שבת ט' א' ד"ה גזירה כתבו דלא אסר מבית לעליה משום דמינכר מחיצה ולא טעו אינשי, נולכא' לרש"י ל"ק קו' תוס' כיון דבמקורה לא גזרו].

גמ' גגין רשות לעצמן. עי' תוס' הרא"ש לק' צ' ב' דהק' אמאי נקט האי לישנא הא לר"מ אינו משום חילוקי רשויות, דהא אילו לא היה גבוה י' שרי לטלטל מגג לחצר כמו לרבנן, וכן משמע ברש"י ד"ה חצירות דכתב דכ"ש דאסור מגג לחצר, ולק' צ"א א' כתב דכ"ש דאסור בשל שנים, ואילו לא היה בזה חילוקי רשויות לא שייך בזה כ"ש.

גמ' מאי לאו וכו' דרך כותל. עי' חזו"א ק"ג ס"ק י"ט דהוכיח מכאן דגזרו ברשויות דאו' עקירה והעברה אף בלא הנחה, ה"ה דגזרו כן אף ברשויות דרבנן, וצ"ב דילמא מיירי הכא דהניח על הכותל, וי"ל דא"כ אמאי מוקי לה דרך פתחים ולא בכה"ג דלא היה הנחה, אולם צ"ע לפי הרמב"ן דבעמוד ברה"ר אוירו חשיב כמקום פטור, דע"כ מוכח דמיירי הכא בהניח, דאל"כ הא הוי מעביר דרך מקום פטור, וצ"ע.

רש"י ד"ה מאי לאו - דחצרות רשות שותפות וכו'. עי' תוס' רי"ד דהק' דהא אסור אף מחצר של יחיד לקרפף, ועי' גאו"י דהוא ט"ס ברש"י, ועי' מהרש"א.

תוס' ד"ה גזרה - אומר ר"ת וכו'. ועי' ברשב"א בעבוה"ק ג-ב דיש מי שהורה כר"מ והשיג דאף לר"מ לא גזרו אלא בעמוד בחצר שאינה מעורבת, וצ"ב הרי הרשב"א פסק בעבוה"ק ג-ט כר"ש ומזה הוכיחו תוס' דלא קי"ל כר"מ.

תוס' ד"ה מאי - המ"ל וכו'. עי' בריטב"א דכתב דסתם כותל רחב ד'. ועי' בהגהות ראמ"ה דלעולם חשיב רחב ד' כיון דכל החצר חשוב כותל עבה, בצירוף הכותל הב', ולכא' לתוס' בשבת ט' א' דבניכר ליכא גזירה לא יתכנו דבריו.

גמ' אתמר רב אמר וכו'. הנה ביסוד מחלו' רו"ש נשנו באחרונים ד' מהלכים. א) בחיי אדם מ"ז-י"ב מבואר דמדאו' כו"ע מודו דאמרי' גו"א אף במחיצות שא"נ, ופליגי רק אם היה בזה גזירה מדרבנן. ב) בגאו"י [ד"ה איתמר] כתב דפליגי אם מדאו' הוי מחיצות. ג) בשו"ת שערי ציון [הובא בקצרה בחזו"א ק"ח סק"א] דכו"ע מודו דהוי מחיצות אף מדרבנן ורק לענין גגין דמשום איסורי ע"ח אתינן עלה פליגי אם מדרבנן בעי' שיהיו ניכרות. ד) בחזו"א סי' ק"ח ס"ק א-ב כתב דמעיקר הדין כו"ע מודו דל"ה מחיצות, והא דשרי שמואל הוא רק הכא דעיקר האיסור משום תקנת

ע"ח, לכך ס"ל דלרבנן דיש איסור גגין, מהני חילוקי דיורין שלמטה שלא יאסרו זע"ז, [וכ"כ בקצרה בגליונות פ"ד מסוכה].

והנה על מהלך החזו"א יש להק' ג' קו' - א) מהא דפריך הגמ' קשיא דשמואל אדשמואל, והיינו דלשמואל דאמרי' גו"א היה צריך להתיר לטלטל בגגין השוין, דהוי רה"י ולא כרמלית, [ולמהלך תוס' בסוגיא עפ"י הירושלמי א"ש], וכן מבואר להדי' ברש"י צ"ב א' ד"ה אף, הרי מבואר דלשמואל אמרי' גו"א אף לענין דין רה"י, ואין לומר דקו' הגמ' למאי דמוקי דמיירי במ"נ, דא"כ אי"ז קושיא רק מחמת דינו של שמואל לעיל אלא הקו' היא לפי כו"ע. ב) מהא דבארו רש"י ותוס' בתי' הגמ' שם דלדעת רבנן מודה שמואל דאמרי' גו"א ולא חשיב יותר מב"ס, ומבואר דלא רק לענין ע"ח אמרי' הכי. [וזה יש ליישב קצת]. ג) בחזו"א ק"ד סק"ז ביאר לפי"ז דחי' תוס' דבגג הבולט ל"א גו"א הוא אף לפי שמואל, אולם ברשב"א כתב להדי' בדף פ"ט ב' ובדף צ' א' [ד"ה ופרקינן] דתוס' חדשו כן לפי רב, וכן מבואר להדי' ברשב"א מ"ד ב' לענין גג המערה, ע"ש.

ובחזו"א הוכיח כשיטתו מהא דמבואר בגמ' דאף לשמואל ל"א גו"א לפי ר"מ לבטל שם קרפף, ותמה מה הסברא בזה, וע"כ הוכיח כשיטתו הנ"ל, ולדעת האחרונים י"ל דלא אמרי' גו"א אלא דהוי ב' רשויות, אלא דבעי' מחיצות, וע"ז מועיל גו"א, אבל באופן דהוא מקום אחד אלא דיש איסור כרמלית ל"א גו"א לחלק הרשויות, דגו"א ל"א אלא לצורך, ולבטל שם קרפף אינו נחשב לצורך, [וכן מבואר באבן העזר על תוס' ד"ה רב].

רש"י ד"ה כו"ע - דדמו לעמוד וכו'. עי' מהרש"ל דכוונת רש"י דאי לאו גו"א הוי פרוץ למקום האסור, [וכן מבואר בהגהות מרדכי סוף ג], ולפי"ז מבואר דאי לאו דין נפרצה היה עמוד נחשב לרה"י, וחשיב עמוד למחיצות הנכרות, וצ"ע דברש"י צ"ב א' מבואר דכל שאין לו מחיצות אינו רה"י, ובלא גו"א אין עמוד נעשה רה"י, [ואעפ"י דהוא גבוה י' מהקרקע לא סגי בהכי, אלא בעי' שיהא גם חלל של ד' מוקף במחיצות], וכן מבואר ברשב"א [בע"ב ד"ה אנא] ובריטב"א [ד"ה אבל] בשם הראב"ד דעמוד נחשב לרה"י מדין גו"א, וביאר הראב"ד דחשיב מחיצות הנכרות משום דסגי במה דניכר לעומד על שפתו, ע"ש.

ובעיקר דין עמוד עי' בחי' רבנו חיים הלוי פ"ד מסוכה דהאריך לבאר דדעת הרמב"ן בשבת צ"ט ב' דהא דרה"י עולה עד לרקיע הוא מדין גו"א, אבל בעמוד אינו עולה לרקיע, דכיון דהוא אטום כולו ואין המחיצות נכרות במקומם, חשיב מחיצות שא"נ ולא אמרי' גו"א, אולם בדעת הרמב"ם ביאר הגר"ח דס"ל דהא דרה"י עולה לרקיע אינו מדין גו"א אלא הוא דין בפנ"ע דכמו דמחיצות גודרות לתוך רה"י, ה"נ גודרות על גביו של רה"י, ומשו"ה רה"י עולה עד לרקיע, [ולהלן יתבאר דדעת הגר"ז דהא דרה"י עולה לרקיע אינו מדין גו"א, אלא כיון דיש רה"י בגובה י' מלמטה, ממילא אף למעלה הוי בכלל רה"י, אבל להגר"ח ענינו דהמחיצות גודרות לעל גביו].

וצ"ב לדברי הגר"ח למאי בעי' הכא דיהיו המחיצות ניכרות, הא כיון דמחיצות הבית גודרות לע"ג, ממילא גג הבית נחשב לרה"י, ומבואר בזה חידוש דמ"מ כדי שלא יהא נחשב נפרצה, לא סגי בהנך מחיצות.

תוס' ד"ה רב אמר - א"נ וכו' לר"ש לכלים ששבתו בבית וכו'. ועיקר הדבר מבואר גם בתוס' וברשב"א ובריטב"א לק' צ"א א', אולם מבואר שם טפי דאף מי גשמים ששבתו בגג אסור להכניסם לבית, כיון דלר"ש לענין כלי הבית יש

לגג דין נפרצה לגג חבירו האסורה, ועי' מ"ב שנ"ח ס"ק פ"ג דכתב דהפוסקים דייקו מלשון השו"ע דס"ל דבאופן דשבתו בחצר מותר להכניס לבית, ואעפ"י דהחצר פרוצה לגינה לענין כחלי הבית, אינו נחשב כפרוץ, וע"ש בשעה"צ ס"ק ע"ה דציין דבתוס' הכא מבואר דיש לזה דין נפרצה, וצ"ב דמתוס' דידן ליכא ראייה דגם לענין כלי חצר אמרי' נפרצה, ואסור להכניסם לבית, והיה לו להביא לדברי התוס' לענין מי גשמים, [ועי' ברעק"א שם דהק' על האחרונים מהא דמבואר בשו"ע שע"ד ס"ב דכותל חצר שנפל בשבת מותר לטלטל כל אחד בחצירו, אף כלי בית, ומשמע דבנפל קודם שבת אסור משום נפרצה, ומוכח דאמרי' נפרצה אף דאין הרשויות אסורות אלא לגבי כלי הבית, [וצ"ב אמאי לא הק' מדין חצר קטנה שנפרצה לגדולה וכקו' חזו"א להלן] ועי' ביתרין האור על המשניות דהתם אינו מדין נפרצה אלא דהוי כחצר אחת גדולה, אולם בשו"ת רעק"א ל"ו דן בזה והכריע דאינו אלא מדין נפרצה].

והנה בפשוטו כוונת תוס' דמדין נפרצה אסור להוציא כלי הבית לגג, אולם עי' ברש"ש דכתב דכוונתם דאסור לטלטל את כלי הבית [שיצאו בכומתא וסודרא] בגג יותר מד"א כדין כרמלית, דהא פלוגתא דרו"ש מיירי לענין טלטול בגג, וכן בחזו"א פ"ח ס"ק כ"ד הק' אמאי לא הביאו התוס' ראייה ממתני דחצר גדולה שנפרצה לקטנה, דמיירי לר"ש וכל הנפק"מ הוא רק לגבי כלי הבית, [וכן הק' במרומי שדה ויתרון האור], ותי' דמהתם ליכא ראייה דאף אסור לטלטל בגג.

שם - א"נ נפק"מ וכו'. עי' מהרש"א דתמה דאדרבא מבואר לק' דלרב אמרי' גו"א ולשמואל ל"א גו"א, וכתב דאין לומר דתוס' מיירי כשאין מחיצות החיצונות ניכרות, דא"כ משכח"ל פלוגתייהו אף בפחות מסאתים, וצ"ב לשון המהרש"א, דהא לענין יותר מב"ס הרי מבואר לק' דאף לשמואל ל"א גו"א, ועי' שפ"א בדף צ' א' דחידש דס"ל למהרש"א דדוקא אם רוצה לטלטל בכל הגגין ס"ל לשמואל דאסור, אבל אם מטלטל רק בגגו מודה שמואל דאינו נחשב ליותר מב"ס, וצ"ע בזה.

ובאבן העזר תי' עפי"מ דיסד דהיכא דאיכא נידון לענין נפרצה, אמרי' גו"א אף לבטל ממנו שם קרפף, וכל מה דפליגי רו"ש לקמן לענין יותר מב"ס הוא רק לר"מ ולא לפי ר"ש, דשמואל סבר כיון דס"ל לר"מ דאיכא גזירת תל הרי לא שכיח לכלי הבית בגג, [וצ"ב דהא מבואר בתוס' צ' א' דאף שמואל מודה דאמרי' גו"א לר"מ לענין כלי הבית, וי"ל], ולענין כלים ששבתו בגג הא שרי לטלטל מגג לגג, אבל לר"ש דל"ל גזירת תל ממילא כיון דבעי' לומר גו"א לענין כלי הבית, ה"ה אמרי' גו"א לענין כלי הגג, ורב ס"ל דלר"מ כיון דאיכא גזירת תל חשיב דהגג פרוץ למקום האסור, וא"כ הרי בעי' לומר גו"א כדי שלא יהא נפרץ, ולכך ס"ל לרב דחשיב מחמת הגו"א דמוקף לדירה, אבל לר"ש אין מועיל גו"א מידי, דהא כלי הגג שרי לטלטל מגג לגג, כיון דל"ל גזירת תל, ולענין כלי הבית הרי כיון דאין המחיצות שבין הגגין ניכרות שוב הוי פרוץ למקום האסור, ולכך אליבא דר"ש מודה רב דאסור.

ובעצי אלמוגים שע"ב א' כתב דתוס' באו לומר עוד נפק"מ לענין כלי הבית, דבתי' קמא כתבו נפק"מ לגבי נפרצה, ובבתי' ג' כתבו נפק"מ לענין יותר מב"ס, ולענין זה הרי שמואל מודה דאמרי' גו"א וכמבואר בתוס' לק' צ' א'.

תוס' ד"ה במחיצות - דחשיב נמי מחיצות שא"נ. עי' מהרש"א [על תוס' לעיל ד"ה רב, וכ"כ בהמשך התוס'] דכוונת תוס' דתלוי בפלוגתא דרו"ש, אולם בחזו"א ק"ד סק"ז ביאר עפ"י יסודו דבעלמא מודה שמואל דל"א גו"א במחיצות

שא"נ, ורק לענין ע"ח ס"ל דכמו דחלוקין למטה חלוקין נמי למעלה, אבל לגבי נידון תוס' מודה שמואל דחשיב כרמלית, אולם ברשב"א מבואר להדי' כד' מהרש"א, עי' ברשב"א פ"ט ב', צ' א' [ד"ה ופרקינן] דהביא דתוס' חדשו דלפי רב לא מהני גג הבולט.

שם - ופ"ת נמי ל"א כיון דעבידי וכו'. עי' חזו"א ק"ד סק"ז דע"כ תוס' מיירי באופן דיש בבליטה ד"ט דאל"ה ל"א פ"ת וכמבואר ברש"י ותוס' פ"ו א', וצ"ב דלכאו' אפשר לצרף את המשך הגג דיהא חשוב גג ד"ט בשביל דנימא פ"ת.

עוד כתב שם בחזו"א דלק' צ"ד ב' פליגי רש"י ותוס' אם אמרי' פ"ת מג' רוחות, וא"כ הכא אף בלא טעמא דהגג משופע לא שייך לומר פ"ת כיון דהוא מג' רוחות.

ועי' ברא"ש דכתב לדינא כתוס' אולם השמיט להא דמיירי הכא בגגין המשופעין, וכתב באבן העזר דהרא"ש מיירי באופן דהגג בולט מד' רוחות וממילא ודאי אף בגג שאינו משופע לא אמרי' פ"ת, דהא קי"ל דאפילו בג' רוחות ל"א פ"ת, אבל תוס' מיירי דבולט רק מצד אחד ולכך הוצרכו לומר דטעמא דלא אמרי' פ"ת משום דמשופע, [ועי' להלן דתי' לפי"ז לקר' מהרש"א], ודבריו צ"ע כקו' החזו"א דהא הבליטה גופיה פרוצה מג' רוחות ומה שייך לומר בזה פ"ת, וע"כ דאזלי הכא לשי' רש"י דאמרי' פ"ת מג' רוחות, ועי' באורי ענינים.

שם - וגו"א נמי וכו'. והק' בבית מאיר [שע"ד ס"ד ד"ה כגון] מה יועיל פ"ת או גו"א לגבי התשמיש מעל הגג, ובאמת דזהו קו' על דין טרסקל [שבת ק"א א'] דלריבר"י הזורק לתוכו חייב כיון דאמרי' גו"א, וקשה איך מהני גו"א לע"ג, ועי' בשע"צ ענף ג' סק"ז דעמד בכ"ז וביאר דאמרי' גו"א על פ"ת וגו"א, ובשע"צ הוכיח לפי יסודו דמוכח מהכא דלכו"ע אמרי' גו"א במחיצות שא"נ, וכל הנידון לגבי איסורי דיורין, דהא הגו"א א"נ ואיך מועיל גו"א על מחיצה דגו"א, והנה בריטב"א דייק מרש"י דבעי' ניכר כל הי"ט, וחלק עליו הריטב"א דודאי סגי בבליטה כ"ד בשביל דין ניכר, והנה לא מבעיא להריטב"א דסגי במיעוט הניכר בשביל דנימא גו"א, אלא אף לרש"י פשיטא דכ"ז באופן דהנידון הוא מדין מחיצה י', אבל הכא דבאנו מחמת ממחיצה כ"ד למיעבד גו"א, דודאי סגי בניכר כ"ש בשביל גו"א.

ובגאו"י כתב דס"ל לתוס' דאמרי' דרה"י עולה עד לרקיע, וע"ש בשערי ציון דדן בדבריו דהא בטרסקל ליכא גו"א ומ"מ ע"ג הוי רה"י, [ולפי הגאו"י ליכא ראייה כלל דאף לרב ליכא חסרון דמינכרא], וביאר השע"צ דס"ל דהא דלא חשיב רה"י מתחתיו הוא משום בקיעת גדיים, אבל לגבי למעלה דליכא בקיעת גדיים אנו דנין כאילו גם למטה יש דין רה"י, וצ"ע הסברא בזה.

ובחזו"א ק"ח ח' ביאר דבאמת לא בעי' לגו"א לדין רה"י, אלא כיון דהוא מובדל י' חשיב רשות לעצמו, אלא דאין הבדלת רשות אלא בקבוע ולא בעראי, וע"י גו"א גו"א חשיב קבוע.

ושמעתי מהגאון רג"כ שליט"א לבאר כע"ז דבאמת גו"א לא מהני לאשוויי רה"י, אלא חשיב רה"י מחמת דהוא מובדל י' מהקרקע, אולם כיון דלמטה אינו נעשה רה"י מחמת דבקעי בה, ממילא אינו מובדל מהרשות שתחתיו,

וע"י גו"א סותמין את הרשות שתחתיו, וממילא הוי רה"י מחמת דהוא מובדל י' מהקרקע, וכל ענין הגו"א הוא רק להחשיב את המקום שתחת הטרסקל כסתום וממילא מהני מה דהוא מובדל י' מהקרקע.

שם דאפילו רבי יוסי וכו'. ובפשוטו כוונתם דהכא נמי לא הדרן מחיצות, כיון דמיירי דאינו בולט מד' רוחות, נולפי"ז מוכח כאבהע"ז לק' דמיירי דבולט מצד אחד מודה ר"י דל"א גו"א, וכוונת הגמ' שם נמי הכי, אולם יעוי' שם ברש"י דכוונת הגמ' דלא אמרי' גו"א ביחד עם דין חוקקין, וא"כ אינו ענין להכא, וע"ש בריטב"א ובר"ן פי' אחרים בכוונת הגמ'.

שם והואיל וכן וכו'. ומבואר דהגג אסור משום דפרוץ לבליטת הגג, ועי' מג"א שע"ד סק"ה דפסק כדברי התוס', והביא דכן הוא דעת הרא"ש, והוכיח כן מהא דעמוד, [ובתו"ש תמה דשאני עמוד דהוא מדין גו"א], והוסיף המג"א דלפי"ז דבעי' דתהא הבליטה ברוחב ד"ט, דאל"כ אינו נעשה כרמלית. [ובמ"ב שע"ד ס"ק כ"ח ביאר דכוונת המג"א דאם אינו בולט ד"ט הוי מ"נ, וצ"ע דא"כ ברחב ד' לא בעי' לטעמא דנפרץ לכרמלית אלא דבטל מיניה שם רה"י כיון דאין לו מ"נ, ואי ס"ל דאף באין מחיצות אית ליה רה"י א"כ טעמא משום דבד' הוי פרוץ לכרמלית, ולא משום חסרון במחיצות, וצ"ע]. ותמה במהרש"א מדוע הצרכו לומר דטעמא משום דהגג פרוץ לבליטה, הרי כמו דהבליטה אסורה משום דל"ל מחיצות, מה"ט כל הגג נמי אסור דהא אין לו מחיצות, [ועי' היטב בחי' רעק"א בקו' על סוף התוס' דהק' כע"ז]. ומצינו על קו' זו כמה מהלכים באחרונים.

א) במהרש"א תי' דדוקא לגבי הבליטה דגדיים בוקעין בה הוי כרמלית, משא"כ לגבי שאר הגג דאין גדיים בוקעין בו הוי רה"י, אי לאו דפרוץ לבליטה, וצ"ב כוונתו דסו"ס הא ליכא מחיצות בגג ואמאי חשיב רה"י, וכבר תמה בזה בתו"ש שע"ד ס"ק י"א.

ובאבני נזר או"ח רע"ב סק"ו-ז ביאר דכוונת המהרש"א דתוס' ס"ל כדעת הרמב"ן בשבת צ"ט ב' דבעמוד ברה"ר אין אורו רה"י [כיון דל"א גו"א] ומ"מ על גבו הוי רה"י כיון דמופלג י', וה"נ הגג כיון דמופלג מרה"ר במחיצות י' חשיב רה"י, [משא"כ הבליטה דאין לו מחיצות י'], ולכך הוצרכו לומר דהוי כרמלית משום דפרוץ לבליטה. [ובאגרות משה ח"א קל"ט ענף א' ביאר דס"ל למהרש"א דגדיים בוקעין בו אי"ז חסרון אלא גבי מקום הבליטה, אבל בשאר הגג דליכא גדיים בוקעין מועיל גוד אחית לגדור את המקום, והוא חידוש, והנה תחילת לשון המהרש"א "אבל כל שאר הגג וכו' לגדיים בוקעין בו" משמע כביאור האגרו"מ, אולם בסוף סיים המהרש"א "והוי רה"י אף שאין המחיצות ניכרות" משמע כביאור אבנ"ז, וצ"ע].

ב) בגאו"י ובשו"ע הגר"ז סי' שמ"ה סכ"ג תי' דכיון דהבית שתחתיו הוי רה"י ממילא עולה הרה"י עד לרקיע, [ויש בזה חי' גדול דאעפ"י דהגג חוצץ את הרשות, אין דנין עליו בפנ"ע, ואינו מונע מרה"י שתחתיו ליתן שם רה"י עד לרקיע, והק' ע"ז בשע"צ בענף ד' מ"ש מגג המערה דמעליו אינו רה"י, ובאגרו"מ תי' דשאני התם דאינו ניכר אבל באופן דניכר שיש תתיו רה"י מהני], ולא הוצרכו לומר גו"א אלא בדבר שתחתיו אין לו היקף מחיצות כמו בעמוד דאינם מחיצות לחלל ד', [ועי' באגרו"מ סי' קל"ט דביאר דבזה גופא פליג הרא"ש ולכך ס"ל דכל הגג חשיב כרמלית, ועי' להלן בביאור האגרו"מ דאולי תוס' והרא"ש לשי'], ועי' בשע"צ דהאריך דבזה חלקו ר"י ור"ת בדף פ"ד ב' ד"ה גג.

ובשער"צ ענף ג' סק"ח הק' מהא דמבואר דבית שאין תוכו י' בתוכו הוא כרמלית, הרי מבואר בדף ל"ד ב' דרה"י יורד לתהום, וא"כ כיון דע"ג הוא רה"י ממילא תוכו נמי הוי רה"י, ותי' עפ"י"מ דביאר רש"י שם דרק בבור שתוכו י'

אמרי' דיורד לתהום אבל לא מהני להפוך מקום שאינו רה"י לרה"י, אולם באמת דברשב"א ש"ג אות מ"ט כתב דאף באין הבור רחב ד' יורד עד לתהום, וחזי' דמהני יורד עד התהום לאשוויי רה"י, אולם בעיקר הקו' י"ל דלפי המבואר בתו"י ובחי' הר"ן בשבת ז' ב' דהבית בעצמותו הוי רה"י, אלא דבתוכו איכא חסרון כיון דאינו ראוי לדירה, ממילא ע"ז לא יועיל הא דיורד לתהום, דסו"ס ליכא חלל י', ורק לענין חסרון מחיצות אמריק דיורד לתהום, לעשותו רה"י, ועי' חזו"א דשאני היכא אייר מאטום.

ג) באבן העוזר תי' דתוס' מיירי באופן דהגג בולט רק לצד א', ונעשה רה"י מחמת דין גו"א, ואעפ"י דמדרבנן בעי' מחיצות מד' רוחות, כ"ז רק באופן דפרוץ למקום האסור, אבל בפרוץ למקום המותר לא בעי' מחיצה ד', [ובפרט זה עי' אבני נזר סי' ש' דהאריך בזה], והכא כיון דפרוץ למקום למעלה מי' הוי פרוץ למקום המותר, ולכך כתבו דאיסורו רק משום דנפרץ לבליטה, ודוקא בכה"ג בעי' שיעור ד"ט, אבל בבולט מד' רוחות סגי בבליטה כ"ש, ולפי"ז כתב דהרא"ש מיירי בבולט מד' רוחות ולכך אינו מצריך בליטה ד"ט, ולכך ס"ל להרא"ש דכל הגג חשיב כרמלית ולא רק הבליטה, ותמה על המג"א דהשוה את הרא"ש לדעת תוס', וכ"כ בתו"ש שם וביד אפרים על המג"א.

אלא דיל"ע דלכאור' גם כשהבליטה פחות מד' יאסר משום דפרוץ לרה"ר, ואין לומר דכיון דפרוץ לבליטה המותרת, אין לגג דין נפרצה, דא"כ כל רה"י בג' מחיצות, וברוח ד' יש לה כותל פחות מד' ופחות מי', לשתי כיון דפרוץ למקו"פ, אע"כ כיון דהוא פחות מד"ט עדיין יש לו דין נפרצה לרה"ר שאחורי הכותל, וא"כ ה"ה הכא להצד דליכא מעלה במה דהוא למעלה מי' חשיב נפרצה. אולם נראה דאדרבא כיון דכל דין מחיצה ד' הוא מדין נפרצה משו"ה היה פשוט לתוס' דכיון דהוא למעלה מי' אינו נחשב לנפרצה, וכל הנידון משום דפרוץ לבליטה, וע"ז כתבו דהוא פרוץ למקו"פ.

ד) בשע"צ ביאר בתחילה דס"ל לתוס' דלכו"ע אמרי' גו"א אף במחיצות שא"נ, וכל המחלוקת אי מועיל גו"א במחיצה שאינה נכרת אף בנפרצה למקום האסור לה, [וכדנקט בדעת הראב"ד], ולכך ס"ל לתוס' דהגג גופי' הוי רה"י כיון דלענין זה כו"ע מודו דאמרי' גו"א, וכל איסורו משום דנפרץ לבליטה.

ובהמשך הדברים ביאר דאף לענין נפרצה מועיל גו"א לכו"ע, ורק לענין ע"ח ס"ל לרב דלא אמרי' גו"א למנוע את האיסור, ולכך הגג הוי רה"י דלענין זה ודאי מועיל אף מחיצות שא"נ.

ה) בחזו"א [ק"ד סק"ו וק"ח סק"ז ד"ה ודע] חולק על האחרונים ומבאר דכוונת תוס' דכיון דהגג והבליטה פרוצים זל"ז חשיבי כדבר אחד וכיון דבעי' לגדול את כל המקום כאחד, חשיב כל הגג כרמלית, וכן מתבאר בספר מגנזי הגר"ח סי' ד' ד"ה והנה כ"ז, ועי' מה דנתבאר בזה בשבת ז' ב' בסוגיא דחורי.

בעיקר דברי התוס' הק' באבן העוזר אמאי אינו נידון כרה"י מדין חורי רה"י, ותי' דלא נאמר דין חורי אלא באופן דא"א לאסור את הרשות מדין פרוץ, וצ"ב מ"ש מבית דאין תוכו י' וחקק בו דע"ד, דכל הבית הוי רה"י מדין חורי רה"י, והרי התם הוא פרוץ לרמלית, וכבר עמד בזה בנפש חיה סי' כ"ז ד"ה ובדברי, ועי' במגנזי הגר"ח בהג"ה דתי' תי' א' כאהעו"ז הנ"ל, ותי' ב' כתב דחורי הוא רק במקום שהאוויר נמי הוי רה"י, אבל במקום דליכא אויר ליכא חורי, וכיון דיסד הרמב"ן דליכא דין אויר בעמוד, ממילא לא שייך נמי דין חורי רה"י.

שם - ואע"ג דלא שלטי וכו' נעשה כרמלית. עי' בריטב"א דהביא מהשר מקוצי דהק' על תוס' מ"ש גג הבולט מתל גבוה י' ורחב ד' דפרוץ לרה"ר ואין לו מ"נ, ואפ"ה מותר לטלטל בכולו, וצ"ע דאף לדידיה תקשי דהא מבואר בגמ' בשבת ק' א' דתל המתלקט הוי רה"י ולדברי הרי הוי מקו"פ, ובשע"צ ביאר דכוונת השר מקוצי להוכיח דאף רב מודה דאמרי' גו"א אף במחיצות שא"נ, ואף לגבי נפרצה למקום האסור, דהא תל הוי מחיצות שא"נ, וכמו"כ הוא פרוץ לתל עד גובה י' דהוי כרמלית, וכל הנידון בסוגיין הוא לגבי דין איסור ע"ת, וזהו דהק' השר מקוצי על תוס' דאמאי חשיב כרמלית, ובחזו"א ק"ח ס"ק ג-ט ביאר דכוונתו להק' מתל זקוף וס"ל לרמב"ן דמחיצות עמוד ל"א גו"א כיון דאין ניכרות במקומן, ותל זקוף דמי לעמוד, ומהא דחזי' דהוא רה"י הוכיח השר מקוצי דאין כרמלית למעלה מי', אולם ברשב"א מבואר להדי' דהראיה מתל המתלקט, וצ"ע.

(א) שם - ורש"י פי' וכו'. וצ"ע דהביאו לפי' רש"י בדף צ' ודף צ"ב ומשמע דנקטו דהוא חד טעמא, והרי בדף צ' כתב דטעמא משום דפרוץ לרה"ר, ובדף צ"ב כתב דטעמא משום דאין לו מחיצות, ועי' בשע"צ דהאריך בזה. והיה אפ"ל בדף צ"ב א' הוא מפרש מדוע אינו רה"י, אולם עדיין צריך לבאר אמאי אסור, וע"ז כתב משום דפרוץ לרה"ר, ואין כוונתו לדין נפרצה, אלא דהוא פרוץ לרה"ר, ולפי"ז אם יהא רה"י לא יועיל הא דבני רה"ר אוסרים עליו, אולם עי' ברש"י צ' א' ד"ה ושמאל דכתב להדי' דבני החצירות נמי אוסרים עליו, וע"כ דהוא מדין נפרצה ואסור אף ברה"י.

ובאבני נזר תמה דאיך הביאו מיניה ראייה הרי דברי רש"י סותרים לדבריהם לעיל דבאמת הוי רה"י וכל החסרון משום משום דפרוץ לבליטה, וברש"י הרי מבואר דאינו רה"י כלל, או דהגג גופי' פרוץ לרה"ר, ולא משום דפרוץ לבליטה, ולכא"ו זהו ראייה לדברי החזו"א דאף תוס' לעיל נתכוונו לומר דהגג פרוץ לרה"ר.

(ב) והנה בשו"ע שע"ד ה' ושמ"ה ט"ז פסק דגג הבולט הוי כרמלית וכדעת הרא"ש, ובביאור הגר"א שם ובסי' שנ"ג ס"ג הוכיח דאינו להלכה, דהא פסק בשו"ע דזיו היוצא למלעלה מי' מותר, ומשמע אף באינו פתוח לחלון ולא הוי חורי רה"י מ"מ שרי, והוכיח מלשון רש"י צ"ח ב', וע"ש דדייק מרש"י צ"ט ב' לענין צינור דהוי רה"י אף ברחוק מהגג, ולא נתבאר אם כוונתו דלרש"י בצינור ובזיו הוי רה"י או מקו"פ, ובשע"צ שנ"ג סק"ו נקט דלדעת הגר"א הוו מקו"פ.

והנה הרי ברש"י בסוגיין מבואר דגג הוי כרמלית כיון דאין לו מחיצות, והנה אי נימא דס"ל דזיו וצינור הוי רה"י, צ"ל דפליג על הירושלמי, ושאני זיו וצינור דלעולם בטל לכותל וחשיב כחורי רה"י, משא"כ גג דחשיב למקום בפנ"ע, אולם אי נימא דזיו וצינור הוי מקו"פ, הרי ע"כ דס"ל כהירושלמי, ושאני זיו דהוא בולט לאויר, משא"כ גג דהוא ע"ג רה"י הוי כרמלית, וע"ע בבית מאיר שנ"ג סוד"ה אמנם דחילק דגג ראוי לתשמיש כשעומד עליו משאכ זיו, ועי' להלן בסוגיא דרמב"ח ביאור דברי רש"י שם באכסדרה לפי הנ"ל.

(ג) ובעיקר דברי רש"י בדף צ' א' רש"י ד"ה ושמאל יש לדקדק בדבריו דז"ל "מיהו בני רה"ר וכו' אמאי וכו' וכן בגג יחידי לרבנן ליתסרו עליה בני רה"ר וחצירות שסביבותיו" וצ"ב מדוע שינה מר"מ לרבנן לענין איסור בני החצירות,

וכמו"כ צ"ב דבפשוטו איסור הרבים הוא משום דין נפרצה, דלא שייך לדון משום דיורי הרבים, כיון דאי"ז סיבה דיהא לו דין כרמלית, ואיסור בני החצירות הוא מדין ע"ח, ועי' במרומי שדה פ"ט א' דעמד בזה. ושמעתי מידדי הרב זאב גלוסקינוס נ"ו ליישב דלרבנן דשרי רק לחצר השותפין, אבל אסור להוציא מחצר ראובן לחצר שמעון לחצר, שפיר י"ל דאסרי עליו בני החצר, דכיון דכלי הגג ככלי הבית דהא גגין רשות לעצמן, משו"ה אסרי על הגג, אבל לר"מ דגגין וחצירות כחדא, וכל האיסור על כלי הבית כר"ש, אין בני החצר אוסרין עליו, דהא גגין רשות א', אלא דאסור משום גזירת תל, ואי"ז סיבה לומר דבני החצר יאסרו עליו, ודפח"ח. אולם עי' באבן העזר פ"ט א' על תוס' ד"ה רב דרש"י כתב כן בין לר"מ ובין לרבנן.

שם - מיהו בירושלמי משמע וכו'. הנה בתחילה כתבו התוס' דלמעלה מי' הוי כרמלית כיון דלא שלטי ביה רבים, ויש להסתפק אם כוונתם דכל דהוא רחב ד' הוי כרמלית, ולא איכפ"ל דאינו שייך לרה"ר, או דבאמת כרמלית הוא רק כששייך לרה"ר אלא דס"ל דאף דלא שלטי בה רבים, מ"מ סגי במה דאינו מובדל ע"י מחיצות מרה"ר, ולצד ב' י"ל דע"ז באו להוכיח מהירושלמי דכיון דהוא גבוה י' חשיב כמובדל מרה"ר וממילא הוי מקו"פ, ועי' להלן דהחזו"א ביאר בדברי התוס' דלא דמי להא דשמואל דחשיב כרמלית בגג יותר מב"ס, [וכקו' הרא"ש], דס"ל דכל דהוא יותר מב"ס חשיב דאינו מובדל מרה"ר, וממילא אף להירושלמי חשיב כרמלית, וזהו כנ"ל. אולם עדיין צ"ע דמ"מ קודם שהביאו התוס' לדברי הירושלמי, וס"ל דלדין כרמלית לא בעי' שישלטו בו רבים, אלא סגי במה דאינו מובדל י', וכמו דהוכיחו מהא דבית שאין תוכו י', א"כ שפיר היה להם להוכיח כראיית הרא"ש דיש כרמלית למעלה מי', דבזה לא שייך תי' החזו"א כיון דבגג יותר מב"ס לא שלטי ביה רבים, וצ"ע. אולם באמת דבלשון התוס' משמע דכל הנידון לאסור אינו משום דמישך שייך לרה"ר, אלא כל דרחב ד' ואין לו מחיצות זהו גופא גורם דחשיב כרמלית, וע"ז כתבו דלדעת הירושלמי בליטת הגג וזיזין, כיון דהוה למעלה מי' הוה מקו"פ.

שם - כיון דלא הוי לא רה"ר ולא רה"י. וצ"ב דהא בית מקורה נמי אינו רה"י כיון דאין בו חלל י' ואינו רה"ר כיון דאינו פרוץ לרה"ר, וע"כ דעיקר החילוק אם הוא למעלה מי', ומהו נתינת טעם שהוסיפו בזה. והנה נתבאר דלשון התוס' משמע דכל הנידון לאסור אינו משום בני רה"ר, מה הדין רשות דאין לו מחיצות, אולם בתוס' ר"פ ובריטב"א מבואר להיפוך דאין הנידון משום חסרון מחיצות, אלא משום דהוא פרוץ לרה"ר, ולכך הק' דהא פרוץ למקום פטור, [וי"ל דהיה פשוט להם דכל הגג הוי רה"י, וכן הבליטה הוי רה"י מדין חורי רה"י, וכקו' האחרונים, ולפי"ז מבואר היטב ראיית השר מקוצי מתל דס"ל כרמב"ן דלא אמרי' ביה גו"א ומ"מ אינו נאסר מחמת הרבים].

ובעיקר חילוק התוס' יש לפרש כוונתם בב' אופנים - א) דשאני גג דכיון דהוא למעלה מי' מהקרקע זה גופא הסיבה דחשיב למקום פטור, משא"כ בבית דאין תוכו י', ולפי"ז תל הוי כרמלית כיון דאינו גבוה י' מהקרקע. ב) דשאני גג דכיון דהוא חלוק י' משאר המקומות משו"ה חשיב מקום פטור, משא"כ בית כיון דאין לו מחיצה אינו נחשב דמובדל י' משאר מקומות, ולפי"ז תל נמי הוי מקו"פ.

וספק זה תלוי בעיקר הדין דבית תוכו י' אם חשיב דיש לו מחיצה אלא שהוא כרמלית משום משום דאין תוכו י', ולפי"ז כל החילוק משום שהוא גבוה י' מהקרקע, או דבית חשיב דאין לו מחיצה י', וממילא גרע מגג גבוה י', ועי' בסוגיא שם בראשונים דנחלקו בזה, ועי' בבה"ל סי' שמ"ה ס"ט דמסתפק דבית שאין תוכו הוי כרמלית רק מדרבנן.

שם - אלא משום דידע וכו'. והנה בפשוטו גם לפי"ז קו' הגמ' על רב משום דס"ד דמיירי בלא מנכר מחיצה, ולכך פריך דלרב יהא אסור משום דל"א גו"א בא"נ, אולם בחזו"א ק"ד סק"ח ביאר לפי דבריהם דקו' הגמ' דכמו דס"ל לרב דמחיצות הבית אינם מחלקים את הגג, מסתבר דמה"ט חשיב נמי יותר מב"ס, ועי' משני דאעפ"י דליכא חשיבות של מחיצות חשיב דירה, [נפי' כן משום דאזיל לשי' דרק לענין ע"ח פליגי רב ושמואל], ודבריו צ"ע דהא בגמ' מבואר דהתי' לרב דהתם מנכר הכא לא מנכר, ומשמע דעיקר הקו' היה משום דס"ד דמיירי באינו ניכר וכמבואר להדי' בתוס' שם.

ובעיקר דברי התוס' תמה בבית מאיר מה הסברא בזה הרי דין יותר מב"ס הוא רק לבטל המחיצות, וכיון שהוא למעלה מ' הוי מקום פטור ולא כרמלית, ובאמת דברא"ש כתב דאדרבא מהא דגג יותר מב"ס אסור לשמואל מוכח דיש כרמלית למעלה מ', וצ"ב במאי פליגי.

ובפשוטו י"ל דס"ל לתוס' דקרפף אינו רק דין דאין לו מחיצות, אלא שהוא סיבה חיובית דחשיב כרמלית, ולכך שייך לומר כן אף בלמעלה מ', אבל הרא"ש סובר דהוא הרק דין חסרון מחיצות, ולא שייך בלמעלה מ'.

ובחזו"א ק"ד סק"ז וסי' ק"ח סק"ג ביאר דכמו דס"ל לרב דכל ששטחו רב ולא ניכר לא מהני מחיצות הבית דיהא נחשב מוקף לדירה, ה"ה לא מהני גובה י' לחלקו מהרשות שלמטה, וכתב דהרא"ש פליג על סברא זו.

ובאגרו"מ קל"ט ענף ב' ביאר דודאי לא שייך דיהא כרמלית למעלה מ', אלא דאזלי תוס' והרא"ש לשי', דלשי' תוס' דהגג גופי' הוי רה"י, ובארו הגר"ז דרה"י עולה לרקיע גם בלא גו"א, משו"ה שייך לומר דביותר מב"ס כיון דבטלו המחיצות הוי כרמלית, אבל אי נימא כדעת הרא"ש דהגג עצמו הוי כרמלית, א"כ לדעת הירושלמי בהכרח דכל הגג הוי מקו"פ, וא"כ לא יועיל דין קרפף שלא הוקף להשוותו כרמלית, ולכך הרא"ש לשי' סובר דהבבלי חולק על הירושלמי והתוס' לשי' ס"ל דאינו חולק.

וצ"ע דהרי הרא"ש הוכיח מהגמ' לק', והרי התם מוקי לה במחיצות הניכרות, וא"כ גם בלא דין רה"י עולה לרקיע הוי רה"י מדין גו"א, וא"כ ליהוי קרפף.

ותי' ידידי הרב פנחס זליבנסקי נ"ו דודאי לפי הירושלמי דיש הלכה דאין כרמלית למעלה מ', אין כוונת הרא"ש להוכיח משמואל, אלא כוונתו להוכיח מהא דמבואר בדף צ"ב א' דבאינו ניכר אסור מדין כרמלית, וכן מההו"א דלרב אסור משום דא"נ, ועי' קשה הא אין כרמלית למעלה מ', אבל בתחילה דדנו התוס' דאינו כרמלית משום דאין בני רה"ר עוברים עליו, עי' הביא הרא"ש ראייה משמואל דלא איכפ"ל דאין בני רה"ר עוברים עליו, ודוחק קצת בלשון הרא"ש.

ויש לומר בעוד אופן, דהנה הגר"ז בהל' עירובין כתב דבמקו"פ ליכא דין ע"ח, רק ברה"י, ובדעת הרא"ש בדף נ"ט כתב הגר"ז דה"ה לגבי כרמלית, ולפי"ז י"ל דתוס' ד"ל דכוונת הגמ' בדף צ"ב דאסור משום נפרצה, משום דהגג גופי' הוי רה"י, אבל להרא"ש דס"ל דכל הגג הוא מקו"פ, משו"ה ס"ל דלא שייך בזה דין נפרצה.

שם - והא דקאמרינן וכו' משום דקטן אוסר עליו. וצ"ב הא אין כרמלית למעלה מי', וע"כ מוכח מדברי התוס' דודאי אם יש סיבה בחיוב דיחשב כרמלית, אף הירושלמי מודה דחייל עליה שם כרמלית אף למעלה מי'. ועי' חי' רעק"א דהק' אמאי לא פי' כמו דפי' מתחילה דכיון דהוי מחיצות שאינן ניכרות משו"ה חשיב כרמלית, וצ"ע דהא תוס' קיימי השתא דליכא כרמלית למעלה מי'.

והנה הרשב"א הביא דברי רש"י דאסור מחמת בני רה"ר, ואח"כ הביא בד"ה דמפרקין דמשמע דבא"נ הוי כרמלית, ואח"כ הביא מהראב"ד שרי גם באינו ניכר, דמאיזה טעם נאסור אותו, והוכיח כן מתל ונקע דאין מ"נ, דהא מתלקט עד למעלה מי', ומ"מ דנין אותן כד' אמות לענין תחומין, וצ"ב דהא זהו כל הנידון אם יש דין רה"י בלא מחיצות, ומה שייך לומר מאיזה טעם נאסור אותו, ואי דנין לאסור מדין פרוץ, הרי רה"י נמי אסור מדין פרוץ, ולא הזכיר הראב"ד כלל דיש לאסור מדין נפרץ, ועוד דלא דמי לתל, דהתם י"ל גו"א מחמת צירוף המחיצות, אבל הכא לא שייך לומר גו"א דליכא מחיצות, ואם כוונתו להוכיח מתל דחשיב כמחיצות, א"כ היה לו להוכיח מהא דזורק לתל חייב, ולא מהא דחשיב כד' אמות.

וי"ל דהנידון של הראב"ד דאפילו דהגג חשיב רה"י לענין דאסור להוציא ממנו לרה"ר, מ"מ עדיין בשביל דלא יהא נחשב כרמלית בעי' מ"נ, וכעין דחזי' לענין קרפף יותר מב"ס דהוי רה"י לענין הוצאה, וחשיב נמי כרמלית, והסברא בזה דלענין לחלקו מרה"ר סגי במה דיש לו מחיצה, דכיון דלעומד ברה"ר ניכר המחיצה סגי בהכי, אבל לגבי דלא יהא כרמלית בעי' דהמחיצות יתיחסו לרשות, וכוונת הרשב"א דבעי' ניכרות מבפנים.

וזהו דכתב הראב"ד כיון דחשיב רה"י, מאיזה טעם נאסור אותו, ורק קרפף יותר מב"ס אסור, ועי' הביא ראייה מתל דאין לו דין כרמלית ומותר בכולו כדין ד"א, ולא אמרי' כיון דאי"נ מבפנים חסר לו בשם רה"י להפקיע ממנו דין כרמלית.

ועוד י"ל עד"ז ובאופ"א דלענין לחלקו דיהא אסור מרה"ר לרה"י סגי במה דהוא גבוה י' מרה"ר, ורק לענין דלא יהא כרמלית בעי' מחיצות, ועי' כתב הראב"ד דמאיזה טעם נאסור אותו, והוכיח מתל דיש לו רק את המעלה שהוא גבוה י', וסגי בזה בשביל דלא יהא כרמלית.

אולם צ"ב דהא לעיל פ"ט ב' הביא הרשב"א מהראב"ד דלענין תל אמרי' גו"א, ולא סגי במה דהוא גבוה י', או במה דיש לו מחיצות כלפי רה"ר, אולם עי' היטב בלשונו דלענין תל זקוף אמרי' גו"א ובתל המתלקט אף דא"נ אמרי' דחשיב רה"י.

אלא דלפי"ז מוכח כביאור א' דלעיל דחשיב מחיצות לענין רה"ר, דבזה י"ל דס"ל כהרמב"ן דבעמוד מצד המחיצות רק ע"ג הוי רה"י, אלא דהיה פשוט לו דמ"מ אוירו נמי הוי רה"י, [ודלא כהרמב"ן], ועי' הוכיח דסתם עמוד אמרי' גו"א, אבל לביאור הב' דחשיב רה"י מחמת דהוא גבוה י', לא מסתבר לומר דמשום הגובה נימא גו"א, דהא בעי' מחיצות לקרקע התל, ועדיין צ"ע בכ"ז.

ובעיקר דברי הרשב"א לעיל, קשה דהא בא לאסור אפילו בנכרות, דאינו בולט מהצדדים, ואפילו בולט קצת, והרי בזה סגי להתיר חבירו הפרוץ לו, וע"כ דהנידון משום אשווי פתחא, וכדביאר רש"י, וא"כ מה האריך לומר ולבאר הא דבעלמא אמרי' גו"א, הא פשוט דעמוד הוא רה"י, וכן מה ענין זה לנידון אם סגי בבולט קצת, ועוד למאי בעי' גו"א הא ס"ל דתל המלקט הוי רה"י גם בלא גו"א.

וי"ל דכוונתו דדקדק מלשון הגמ' דבעי' מחיצות גמורות מסביב, ובזה י"ל דרק אם המחיצות מלמטה גודרות את הרשות, וכדביאר הגר"ח, שייך לומר דלא מהני לאשווי פתחא, ואפילו בולט קצת לא מהני, אבל אי נימא גו"א הרי צריך להועיל בולט קצת, דכיון דכל החסרון משום דל"א גו"א בא"נ, וכיון דנכרות מהני לאשווי פתחא, וע"ז הוכיח דאינו כן ולא מהני לאשווי פתחא ע"י גו"א, ודו"ק.

והנה בתוס' מבואר דגג הבולט דהוא או כרמלית או מקום פטור, אולם ברשב"א הביא מהראב"ד דודאי אעפ"י דא"נ הוי רה"י, [וכ"כ בעבוה"ק] והוכיח כן מתל המתלקט דהוי א"נ ומ"מ חשיב רה"י, ומ"מ לענין נפרץ למקום האסור ס"ל לרב דבעי' מחיצות נכרות, וכמו"כ ס"ל לשמואל דלענין יותר מב"ס בעי' מ"נ, וצ"ב אמאי לגבי הנך מילי גרע ובעי' מ"נ.

והיה אפ"ל דס"ל כמו דביאר הגר"ז בדעת תוס' דבאמת ליכא מחיצות ומ"מ חשיב גג רה"י משום דרה"י שתחתיו עולה עד לרקיע, אבל לגבי נפרצה לא מהני, אולם א"א לומר כן שהרי הרשב"א הוכיח דינו מתל, והתם הרי ליכא מחיצות מלמטה, ומ"מ חשיב רה"י.

עוד היה אפ"ל דס"ל כביאור אבני נזר בתוס' [כדעת הרמב"ן] דעמוד חשיב רה"י במקומו, אבל אורו הוי מקו"פ כיון דל"א גו"א בא"נ, וה"נ י"ל בכוונת הראב"ד, אולם א"א לומר כן דהא הרשב"א הביא מהראב"ד דעמוד הוי רה"י משום גו"א, וע"כ דפליג על הרמב"ן.

וע"כ צ"ל כמו דביאר בשע"צ דבאמת גם לרב אמרי' גו"א במחיצות שא"נ, ורק לענין פרוץ למקום האסור או לענין לבטל ממנו שם קרפף בעי' היכר טפי ובעי' מחיצות מעליא, [וכן מתבאר מדברי הראב"ד בביאור דעת רב יוסף], וזהו דהוכיח מתל דאעפ"י דא"נ אמרי' גו"א, [אלא דצ"ע אמאי תל אינו נחשב כפרוץ למקום האסור].

פ"ט ב'

גמ' דקטן מחיצה הנדרסת. ובשערי ציון סי' ד' ענף ב' ביאר דהוא מדין אתו רבים ומבטלי מחיצתה, והוכיח כן מתוס' כ"ב ב' ד"ה ואיזהו, ולפי"ז הוכיח דלא בעי' ס' ריבוא לדין אתו רבים, ולפי"ז כתב דלהל' דקיי"ל דמחיצה בידי אדם לא אתו רבים ומבטלי, ממילא בגשרים מהני גו"א אף בנדרסת, אולם בחזו"א ק"ח י"ב חולק דודאי בעי' ס' ריבוא ובלא"ה ליכא ביטול למחיצה.

והנה לדברי החזו"א היה אפשר לפרש את הדין דמחיצה הנדרסת עפ"י מה דיסד החזו"א בכ"ד דכל הנידון לומר גו"א בא"נ הוא משום חילוקי הדיוורין שלמטה, ובאופן דמחיצה הנדרסת אין מעלה לחילוקי הדיוורין שלמטה, אולם יש להוכיח דחסרון מחיצה הנדרסת שייך אך במחיצות הניכרות, דברש"י ד"ה אבל כתב דאי לאו דמחוברין ליכא דריסה זע"ז, ומשמע ברש"י דאף במחיצה הניכרת לא אמרי' גו"א, באופן דהוי מחיצה הנדרסת, וצ"ע לפי החזו"א

הרי כל דניכר אף דדרסי בה רבים אמרי' גו"א, [ובחזו"א ק"ז ב' ביאר ד' תוס' כ"ב ב' דבניכר ליכא חסרון של נדרסת, וע"ע מרש"י הכא], וע"כ דיסוד החסרון דמחיצה הנדרסת הוא כמו דלרבנן ל"א גו"א בגדיים בוקעין בה, ה"נ ל"א גו"א בנדרס מעליו, ולכך הוכיח רש"י דע"כ דאין עוברים על הגג, דאם היו עוברים ליכא דין גו"א.

והנה ברש"י ע"ח ב' מבואר דחריץ שאינו רחב ד' מערבין אחד כיון דפוסע משפתו אל שפתו, והק' בעל נפש חיה לאבני נזר דא"כ מאי מייתי ראייה דבאינן ניכרות אמרי' גו"א, הא משכח"ל בפחות מד"ט דהוא ניכר ונדרס, ותי' באבני נזר סע' רע"א סק"ו דיש חילוק בין מחיצה הנדרסת להא דפוסע על החריץ, ופסיעה על חריץ אינו נחשב למחיצה הנדרסת, ובסי' רע"ב סק"א דכל שהוא פחות מד"ט אינו נחשב למחיצה הנכרת כיון דאינו רואה רוחב ד"ט, וכמו דלא אמרי' מחיצה למקום פחות מד"ט ה"ה בעי' ניכר ד"ט בשביל דנימא גו"א, והוא חי' גדול.

והנה בעיקר דברי רש"י בדין חריץ, כתב בחכם צבי סי' ה' דמשמע דכל שיש ברחבו ד"ט אין נוח לפסעו ולא שייך למימר גו"א כיון דדריסת הרגל מבטלו, ומשמע מהחכ"צ דשייך גו"א אף ממחיצה לפחות מד', אלא כיון דנדרסת לא אמרי' גו"א, [וכן משמע בפרמ"ג ס"ג סק"כ] ובשער"צ ענף א' סק"ב ביאר דהוא מדין אתי רבים ומטלי מחיצה, [אולם הוסיף שם דאף דבפחות מד"ט אינו מחיצה ול"ש לומר גו"א, מ"מ נפק"מ בהניח קורה על החריץ ומיעטו מד', דכה"ג שייך לומר גו"א, אי לאו דהוא מחיצה הנדרסת], אולם בחזו"א שם ס"ק י"ג ביאר דודאי אין דין מחיצה לפחות מד"ט, וכוונת רש"י דאי לאו דפסעי היו החצירות מחולקות, אף בלא דין מחיצה, כיון דאדור החריץ גורם דאין חיבור בין החצירות, ולכך בעי' להא דפסעי דגורם דיש חיבור בין החצירות.

והנה ברש"י פ"ט א' משמע דסגי בהפסק כ"ש בשביל דיהא נחשב לניכר, והנה בשלמא לחזו"א י"ל כיון דהוי מחיצות לתוך הבית דהוי רחב ד' סגי בהכי בשביל דין גו"א, אבל לפי האבנ"ז תקשי מלשון רש"י, וע"ע בתוס' צ' א' ד"ה כרמלית, רצ"ע.

גמ' אבל יש מחיצה ראויה לדירה על הגדול. עי' בשע"צ דהק' אמאי לא נקט באופן דליכא מחיצה לתרוייהו, והוכיח מזה דלישנא בתרא ס"ל כלישנא מציעתא דלא מהני גו"א לאשוויי פתח, ומכח זה הוכיח דאין הלכה כל"ק, דהא לישנא מציעתא ולישנא בתרא פליגי על ל"ק. [והנה עיקר הנידון אי קיי"ל כל"ק אין בו נפק"מ להלכה, אלא במחיצות הנכרות ונדרסת, [ועי' לעיל דמוכח מרש"י דמיירי אף במ"נ] ובשע"צ כתב דלפי"מ דיסד דכל המחלו' בין רב לשמואל הוא רק לענין ע"ח, אבל לדיני רשויות כו"ע מודו דאמרי' גו"א אף בא"נ, א"כ עדיין יש נפק"מ לענין דין רשויות].

והנה בשו"ע שע"ד ד' פסק לענין גג גדול דסגי בגו"א, וכן משמע בתוס' סוד"ה במחיצות, ובשע"צ שם כתב דברמב"ם בפה"מ לק' צ"ב א' מבואר דפסק כלישנא מציעתא דל"א גו"א לאשוויי פתח, ומדברי הרשב"א בעבוה"ק הוכיח דפסקו כב' לישני בתראי, ומדברי התוס' צ"ב א' ד"ה אף משמע דפסקו כל"ק, ובחזו"א ק"ח סק"ב חולק דודאי להל' לא פסקו כלישנא מציעתא, וכלשון הגמ' בדף צ"ב א', ודחה הראיה מהרמב"ם והרשב"א, וכתב דקיי"ל כל"ק וכל"ב, [ועי' קו' אמרי' יעקב ראייה גדולה דהרמב"ם פסק כלישנא מציעתא, ע"ש].

רש"י ד"ה שיש - כל סביבותיהן. עי' מהרש"א דהק' דסגי במחיצה במקום הגיפופין, ותי' מהרש"א דלרבותא דאף בכה"ג אסור הקטן, [וצ"ב מה החי' בזה], אולם הק' עדיין אמאי כתב רש"י דבעי' מחיצות סביב לגדולה, ובאמת דהראשונים הביאו מהראב"ד דפי' דברי רב רק על הגיפופין.

אולם יש לדון לפי יסוד אבן העזר בדף ה' א' בסוגיא דחקק במבוי דלא מהני תיקוני מבוי רק באופן דניכרים הכתלים מבפנים, דה"ה לענין תיקוני חצר לא מהני אלא בנכרים שאר המחיצות מבפנים, ולכך לרב יוסף בעי' שכל הכתלים יהיו מעל הגג.

רש"י ד"ה הותר - ואפילו לרבנן. ובריטב"א כתב דאתי כר"ש לענין כלי הבית, ודייק כן מלשון הגמ' דמשמע דהקטן אסור להוציא לגג, וכ"ה ברשב"א, ובטוש"ע השמיטו לדין זה, וביאר בבית מאיר שע"ד ס"ד דס"ל כרש"י, וצ"ב מה החילוק בין ר"ש לרבנן, ומטו משמו של ר' מנדל אטיק שליט"א לבאר דלרבנן דאיסור טלטול מגג לגג הוא משום דכשם דחלוקין למטה כך חלוקין למעלה, מועיל סילוק דאין דנין את הגג כתשמיש בית, ושרי לטלטל, אבל לר"ש דגדר האיסור אינו מחמת חילוקי הדיורין מלמטה, אלא כיון דהוי של תרי גברי אסור לטלטל את כלי הבית, אף דסילק עצמו, עדיין הגגין של תרי גברא, [ועי' להלן בתוס'].

אולם עדיין קשה דהא לגבי הגג הגדול מסתבר דשייך בו כשם, ולשי' רש"י דאסור לטלטל מגג לחצר בתרי גברי, א"כ מה מועיל סילוק הא כמו דפשוט דאסור לטלטל מגג זה לחצר של אחר ה"ה דיהא אסור לטלטל לגג דחשיב כחצר של אחר, וי"ל דע"י הסילוק דיוריו מתפשטים אולם עדיין הוא נחשב כחצר השותפין, ולכך כלי בית אסור כיון דאסור לטלטל מבית לחצר השותפין, אבל כלי הגג שרי לחצר השותפין, וצ"ע בזה.

רש"י ד"ה בנה עליה - והקיף כל גגו מחיצות. וצ"ב דא"כ למאי בעי' להא דבנה עליה הא מבואר לעיל דבהוקף מחיצות הראויה לדירה מהני, וי"ל.

רש"י ד"ה פעמים - ואפילו לר"מ. וצ"ע מה איכפ"ל דסילק עצמו, סו"ס הווי חצר אחת, ובחזו"א ק"ד ס"ק י"ב כתב דכוונת רש"י באופן דיש לו מקום פיתה בגג, ומה"ט הק' דא"כ אמאי בעביד לתרביצא מבואר דהדקה לאיסור, הרי אין הדקה עושה כלום, ואסור משום דלא פתח לצד הגגין, וצ"ב לפי פי' החזו"א דא"כ נמצא דאית ליה בית גמור על הגג, וא"כ תקשי מה מועיל דקה, סו"ס הוא מטלטל מבית לחצר, ודמי להא דס"ל לרש"י לעיל דלר"ש לא מהני סילוק להתיר לטלטל כלי בית כיון דהוי של תרי גברי, ואולי סילוק דעליה עדיף טפי וחשיב כל הגג כחצירו, וצ"ב. ובעיקר דברי רש"י י"ל דעיקר הסברא דאין חילוקי דיורין שלמטה גורם חילוקי דיורין למעלה, הוא משום דתשמישן כאחד בכל הגגות, אבל בסילק עצמו אין גגו שוה עם גג האחרים, וממילא חילוקי הדיורין שלמטה חולקין למעלה, וא"ש הלשון פעמים שהדקה לאיסור.

תוס' ד"ה וקטן - כגון שנכנס וכו'. עי' בריטב"א דהוסיף דלמ"ד דסגי בגו"א בגיפופין ל"ק כלל, דלא מהני נראה מבחוץ ע"י דין גו"א, אולם למ"ד דבעי' מחיצה י"ל דמיירי באינו גבוה י' או כתי' תוס'.

תוס' ד"ה ועשה - לצד הגגין הוא פרוץ במלואו. ותמה בחזו"א ק"ד י"ג דא"כ מה מועיל דקה אכתי הוא פרוץ במלואו.

ומדברי התוס' מבואר דאי עביד לעליה על כל גגו, ופתח לה פתח אינו אוסר עליהם, אף בלא דקה, אולם בריטבא כתב בשם ר"ח דאף בגוונא דבנה עליה על כל גגו, כיון דעביד פתח לשאר הגגין והותר בכל הגגות, כמו בסולם לר"נ, ממילא הם אסורין להוציא מביתם לגג, אבל ע"י דקה הותרו בעלי גגין כיון דסילק עצמו מהן, אבל בעביד לתרביצא ליכא ראייה דסילק עצמו ועומדים באיסורם, [ובחזו"א ק"ד י"ד פי' לדעת הריטב"א פי' אחר בתרביצא, וצ"ב] וצ"ב סברת תוס' אמאי ס"ל דכה"ג אינו אוסר עליהם.

ומטו משמו של ר' מנדל אטיק שליט"א לבאר דהא כל הנפק"מ הוא רק לגבי כלי הבית, דכלי הגג שרי לטלטל כיון דכל הגג של בעל העליה, וממילא י"ל דס"ל לתוס' דלגבי כלי הבית, כיון דיסוד האיסור אינו מחמת חילוקי הדיורין שלמטה, אלא משום דשייך לתרי גברי, [עי' לעיל בדברי רש"י] מה איכפ"ל דסילקו עצמם, סו"ס מה דאוסר עליהם הוא רק מה דהגגין הוי של ב' גברי, וכיון דעביד פתח אינו אוסר עליהם.

שם - ולשון פעמים וכו'. עי' במהרש"א דהק' דאף לר"י קשה הלשון פעמים שהדקה לאיסור, וע"ש בתרוצו, וכבר הק' בחזו"א ק"ד י"ב דאין תי' מובן.

שם - ולא היתר. צ"ב דהא היתר שפיר עביד.

צ' א'

גמ' בעי רמב"ח שתי אמות בגג וכו'. עי' חזו"א ק"ד סוף ס"ק ט"ו דהק' אמאי לא מבע"ל רמב"ח כפשוטו לענין טלול מגג יחידי לעמוד, דתרווייהו רה"י, ומבע"ל אי שרי לרבנן לטלטל מגג לעמוד, אולם עי' בתורי"ד פי' חדש בגמ', ולדבריו זהו באמת ספיקו של רמב"ח, ע"ש.

גמ' מאי קמבע"ל וכו'. עי' בריטב"א דהק' דילמא מיירי בעמוד פחות מ', דהשתא הוי תרווייהו כרמלית, ותי' בריטב"א דכיון דמדאו' הוי הגג רה"י, לחומרא הוי ככרמלית ולא לקולא, וכן מבואר ברשב"א, ועי' בריטב"א דמה"ט הק' על פירוש רש"י דמיירי באכסדרה בלא מחיצות, דא"כ ודאי אסור לטלטל מגג דהוא רה"י מדאו' לאכסדרה, ולכך פי' דמיירי באכסדרה דפרוצה מרוח ד'.

אולם בתוס' כתבו בשם ר"ת דכה"ג דפחות מ' אסור לטלטל עמוד לגג, כיון דמצי לערב את הגג חשיב רה"י, ומשמע דבלא"ה שרי לטלטל מגג לכרמלית, ולא איכפ"ל דמדאו' הוי רה"י, ועי' בגאו"י דפלוגתיהו תלוי בפלוגתת תוס' והראב"ד בביאור הסוגיא בדף ס"ז ב' אי שרי למסקנא לטלטל מקרפף לכרמלית.

דהנה בסוגיא ס"ז ב' פליגי רבא ור"א אי שרי לטלטל מקרפף יותר מב"ס שלא הוקף לדירה לכרמלית, וטעמא דרב אשי דשרי כדי שלא יבואו לטלטל בתוך הקרפף, וע"ש בתוס' דהוי פלוגתא בכל גוונא, והביאו לזה ראייה [וכן ראייה

לר"א - עי' מהרש"א] מהא דלא חשיב בשבת ו' א' ה' רשויות כיון דאסור להוציא מקרפף יותר מב"ס שלא הוק"ד לכרמלית, וכן הוכיח הרשב"א, [ועי' היטב בתוס' שבת ו' א' ד"ה ארבע וברמב"ן ותוס' הרא"ש שם], אולם ברשב"א וברייטב"א הביאו דדעת הרמב"ם והראב"ד דדוקא בסלע סמוך לים שרי דהוי מילתא דל"ש, אבל בלא"ה אסור להוציא מקרפף יותר מב"ס שלא הוקל"ד לכרמלית, ור"ת אזיל לשי' שם דר"א שרי בכלל גווני, והריטב"א אזיל בשי' הראב"ד, אלא דצ"ע דברשב"א וברייטב"א שם נראה דהכריעו דלא כהראב"ד, ועי' להלן על תוס' ד"ה אלא די"ל בזה ב' חילוקים.

גמ' כרמלית ורה"י קמבע"ל. ובפשוטו לפי"ז ה"ה אסור לטלטל מרה"י לקרפף יותר מב"ס, אולם עי' רש"י שבת ק"ל ב' ד"ה קרפפות דכתב דשרי לטלטל מקרפף יותר מב"ס לחצר, וברש"ש שם תמה עליו דפשיטא דאסור כמבואר בסוגיין.

א) גמ' ב' אמות בגג וב' אמות באכסדרה מהו. עי' ברש"י דביאר דהספק אם טעמא דרבנן משום דחלוקים למטה או משום שינוי בעלים, ועי' תוס' ר"פ דהק' דהא לעיל מבואר דטעמא דרבנן משום חילוקי הדיוורין שלמטה, ולכך פי' דספק הגמ' אם חילוקי דיורי למטה מחלקים למעלה דוקא באופן דחלוקים הדיוורין נמי למעלה כמו מגג לגג, או דילמא סגי במה דחלוקים למטה בלבד.

והנה בעיקר דברי רש"י צ"ב דהא חזי' דשרי לטלטל מחצר לחצר אף דיש שינוי בעלים, וכמו"כ הק' בבית מאיר בהא דמבואר ברש"י לק' צ' ב' וצ"א א' דמגג לחצר לא שרו רבנן אלא משלו לשל שותפין, וקשה מ"ש מחצר לחצר דשרי אף משלו לשל חבירו, ועי' בגאוו"י דביאר דכוונת רש"י דבעי' תרתי לריעותא, חדא דיהא חילוק תשמישין מגג לגג, ובעי' נמי שינוי בעלים, ובזה מבע"ל אם חילוק הגגות הוא משום דחלוקין למטה, וממילא בגג ואכסדרה שרי, או"ד דדיורי הגג חלוקין מצ"ע, וממילא ה"ה לענין גג ואכסדרה.

ב) אולם עי' ברש"י בע"ב סוד"ה ושמואל דביאר הצד לאסור מגג לאכסדרה משום דגג חזי לדירה טפי מאכסדרה, וצ"ב דהכא כתב טעם אחר, [וכן צ"ב דבתחילה ביאר דטעמא משום דרק דלחומרא נתנו לו דין כרמלית ולא לקולא, אולם בסו"ד שם כתב עוד טעם אחד דחלוקים בתשמיש].

ועי' בגאוו"י דביאר דיש נפק"מ בין ב' פי' רש"י לעיקר פשט הגמ', דלפי רש"י בע"א ספק הגמ' אי טעמא דרבנן דאסור מגג לגג משום דינא דכשם וממילא מגג לאכסדרה שרי, או משום ש"ב ואסור, וע"ז קאמר דאף את"ל דמגג לאכסדרה שרי, משום דלא חזי לדירה, מ"מ מגג לתוך החורבה אסור מחמת דלא דמי לגג, [וכמבואר ברש"י ד"ה מאי קמבע"ל] ואיכא שינוי תשמישין, וכן ביאר להדי' בריטב"א, אבל לדעת רש"י בע"ב דהצד לאסור מגג לאכסדרה אינו מחמת ש"ב אלא דגג חזי לדירה טפי מאכסדרה, וע"ז קמבע"ל דאף את"ל דמגג לאכסדרה אסור כיון דלא חזי לדירה, מ"מ מגג לחורבה שרי כיון דחזי לדירה ואינם חלוקין כ"כ.

ג) ברש"י ביאר דמיירי באכסדרה יותר מב"ס, וצ"ב דהא להדי' מבואר בברייתא לק' צ"א א' דלרבנן אסור לטלטל מקרפף לגג, ואין לומר דשאני הכא דאסור לטלטל בתוך הגג, וממילא אין חילוק בין הקרפף לגג, דהא מבואר ברש"י בע"ב דאסור לטלטל מגג דנפרץ לאכסדרה.

ובפשוטו י"ל דשאני אכסדרה יותר מב"ס דאינו נחשב כקרפף מחמת מציאותו, אלא מדין ע"ח כיון דאין לו תשמיש כבית, אסור לטלטל ממנו לבית, אולם מ"מ שרי לטלטל מאכסדרה יותר מב"ס לגג, כיון דאין לו מציאות של קרפף, אולם יש להוכיח דאינו נכון דהא בגמ' פריך בע"ב לשמואל לשתרי לטלטל מגג יותר מב"ס לקרפף, אולם עי' להל' בע"ב דיתבאר בד' רש"י דאין כוונת הגמ' כפשוטו.

ד) והנה לפי מה דנתבאר לעיל בדברי התוס' דלדעת רש"י ז"ל הוי מקו"פ משא"כ בגג, והחילוק דז"ז עומד באויר ואין לו דין מקום בפנ"ע, משא"כ גג דהוא על גבי הבית, הרי י"ל דאכסדרא דאין לה מחיצות הוי כעומד באויר ודמי לז"ז, ולכך לא סגי במה דאין לו מחיצות, אלא בעי' לדין קרפף יותר מב"ס, וכדביארו בתוס' שם דאף להירושלמי הוא סיבה חיובית לעשותו כרמלית, אולם לפי הבי"מ שם הרי אכסדרא דמי לגג, דיש לו תשמיש כשעומד עליו, [שמעתי מירידי הרב פנחס זליבנסקי נ"ו].

ועוד י"ל י"ל עפ"י הירושלמי דלמעלה מ"י הוי מקו"פ, ולכך בפחות מב"ס ודאי שרי להוציא, [ועי' חזו"א ק"ד ט"ו על תוד"ה כרמלית], ורק ביותר מב"ס דביאר החזו"א בדעת תוס' לעיל דכמו דלא מהני מחיצות ליותר מב"ס, ה"נ ליכא מעלה במה דהוא גבוה י'.

ה) בפ"י ב' פירש רש"י דמיירי באכסדרה שאין לה מחיצות, ועי' בריטב"א דתמה דא"כ ודאי אסור לטלטל דהוי מרה"י לרמלית, ולכך פ"י דמיירי דפרוץ רק מרוח ד', דתרווייהו הוו רה"י מדאו', וק' על הריטב"א דקרפף נמי הוי רה"י מדאו', ומ"מ מבואר ברש"י ובריטב"א בע"ב דלרב אליבא דרבנן אסור לטלטל מגג שנפרץ לקרפף, אעפ"י דתרווייהו דאו', [ואולי זהו כוונת חזו"א ק"ד סוף ס"ק ט"ו להק' על הריטב"א], ועי' לק' בתוס' דיבואר דיש חילוק בין קרפף לנפרץ.

גמ' וב' אמות בחורבה מהו. עי' חזו"א ק"ד ט"ז דבכלל ספק הגמ' נמי באופן דהלך מביתו לעיר אחרת אם שרי לטלטל מביתו לגג, ולדין דקיי"ל כר"ש יהא תלוי בפלוגתת רש"י ותוס' אי שרי להוציא מדירה בלא בעלים, וצ"ב דהא מבואר בגמ' דאי חזי לדירה ודאי אסור.

אלא דהק' בחזו"א ק"ד סוף ס"ק ט"ו דלפי שי' הר"י מה הנידון בגמ' הא ודאי שרי להוציא מהחורבה, ואף דהוא פתוח לבית לא מהני, כיון דהוא כרמלית ואסור להשתמש בו.

תוס' ד"ה כרמלית - וכגון וכו'. עי' גאו"י דהק' דגם בפחות מד' מהני מדין גו"א דהוי מ"נ, וידוע ליישב דדוקא בב' גגין דהוא מחיצה למטה לתוך הבית שייך דין גו"א אף באין מפלג ד', אבל בעמוד ודאי לא שייך לומר גו"א ממחיצה שאינה חוצצת מקום ד'.

ובמהרש"א הק' דא"כ אמאי לא מספק"ל בגוונא דמופלג פחות מד', ואפ"ל כיון דהוא סמוך לגג חשיב כגג מחמת תשמישי בעל הגג, וע"ע קונ' ישוב הדעת להגר"ח ק שליט"א.

ועי' חזו"א ק"ד ט"ז דהק' כיון דלעמוד ליכא דיוורין לא שייך לאסור מדין נפרצה, דלא שייך בו איסורי רשויות, ודבריו צ"ב מאוד מה כוונתו.

תוס' ד"ה אלא - דמקורה לא הוי כרמלית. ועי' חזו"א ק"ד ט"ו דנחלקו רש"י ותוס' שם אם כוונת הגמ' דבקירה שרי משום דין פ"ת, ואעפ"י דהוא משופע, באופן דרק מדרבנן אינו רה"י הקילו דאף במשופע אמרי' פ"ת, אולם תוס' שם ס"ל דאינו מדין פ"ת אלא דבמקורה לא גזרו דין קרפף, וא"כ לדעת רש"י אין מקור להך דין דבמקורה לא גזרו, וע"ע בחי' בית מאיר באריכות.

שם - ור"ת פי' וכו'. עי' חזו"א ק"ד ט"ז דמשמע מלשונם דבאו לומר דלפי"ז י"ל דמיירי באכסדרה רה"י, ולעולם ליכא איסור לטלטל מגג לרה"י, אולם בגאו"י הק' על ר"ת דממנ"פ אי ס"ל דמיירי באכסדרה דאין לה מחיצות א"כ תקשי דהוי מרה"י לכרמלית, ואי מיירי דיש לה ג' מחיצות ופרוצה ברוח ד' כדפי' הריטב"א, נמי תקשי כיון דמהני עירוב לגגין הוי רה"י, וע"ש מה שתי'.

(א) שם - משום דמהני ביה עירוב וכו'. והנה בב"י שע"ד סוף ס"ב כתב דחצר המוקפת ג' מחיצות שנפרצה לכרמלית שרי לטלטל מהחצר לכרמלית, אולם במ"א שם סק"ג חולק עליו דכיון דמדאו' הוא רה"י אסור לטלטל ממנו לכרמלית, וע"ש ברעק"א כדעת הב"י מתוס' דידן דמבואר דבאופן דאינו בר עירוב אינו נחשב לרה"י ושרי להוציא ממנו לכרמלית, וממילא ה"ה בחצר שנפרצה לכרמלית שרי לטלטל מהחצר לכרמלית.

אולם באמת דברשב"א ובריטב"א כתבו בטעמא דר"ת דכיון דמדאו' הוא רה"י, והזורק לתוכה חייב, משו"ה אסור אף לטלטל ממנו לכרמלית, ולפי"ז אדרבא מוכח כדעת המ"א דה"נ בחצר המוקפת ג' מחיצות שנפרצה לכרמלית כיון דמדאו' הוא רה"י אסור לטלטל ממנה לכרמלית.

(ב) אלא דצ"ע עיקר הדבר דהא קי"ל לעיל ס"ז ב' כרב אשי דשרי לטלטל מקרפף יותר מב"ס לכרמלית, ובבית מאיר שם תי' דס"ל למג"א דבחצר שנפרץ לכרמלית מודה ר"א לרבא דאסור, כיון דשכיח אף מתוכו לכרמלית, ול"ש טעמא דר"א, וכן מבואר סברא זו בגאו"י.

וי"ל עוד דשאני גג שנפרץ דאף מדרבנן הוא רה"י אלא דאסור ככרמלית מדין נפרצה, משא"כ קרפף דמדרבנן חשיב דאין לו מחיצות, קי"ל כר"א דשרי לטלטל ממנו לכרמלית, [ולפי"ז יתכן דנפרץ לכרמלית דומה לקרפף, ודו"ק]. ויש להוכיח כן דהנה הרשב"א הוסיף דר"ת הוכיח כן מהא דס"ל לרבא דאסור לטלטל מקרפף לכרמלית, וצ"ב דהא קי"ל כר"א דבאמת אסור לטלטל מקרפף לכרמלית, וע"כ מוכח דר"א מודה בגג שבין הגגין כיון דאסור לרב משום נפרצה דאסור לטלטל ממנו לכרמלית.

(ג) והנה ברעק"א שם מתחילה רצה להוכיח מעיקר הסוגיא דמבואר דיש צד דשרי לטלטל מגג בין הגגין לכרמלית, ודחה רעק"א דשאני הכא דתרווייהו הוו רה"י מדאו' ולכך שרי לטלטל, משא"כ בחצר שנפרצה דרק החצר היא רה"י מדאו'.

אולם לפי מה דנתבאר לעיל דיש לחלק בין איסור נפרצה דלא בטלו ממנו שם רה"י, משא"כ בקרפף דבטלו ממנו שם רה"י, א"כ יחש לדון ולהוכיח מסוגיין כהב"י, דהן אמנם דתרווייהו הוו מדאו' רה"י, מ"מ גג דנפרץ עדיין אית תורת רה"י משא"כ בקרפף, ומ"מ שרי, וה"נ בנידון דהב"י, ובאמת דכך הוא פשטות לשונו של רש"י בע"ב דלרב אסור

אסור לטלטל מגג דנפרץ לקרפף, כיון דרק לחומרא חשיב כרמלית ולא לקולא, וא"כ מבואר להדי' דאעפ"י דתרוייהו רה"י מ"מ נפרץ עדיף מקרפף.

והנה הריטב"א הק' על פי ב' דרש"י דאכסדרה הוי כרמלית משום דאין לה מחיצות, דא"כ ודאי דאסור כיון דהגג הוי רה"י מדאו' משא"כ כרמלית, וכדביאר לעיל דזהו דדחי לבעיא דרמב"ח בב' אמות בגג וב' אמות בעמוד, ותי' הריטב"א דע"כ מוכח דהכא מיירי באכסדרה דנפרצה לכרמלית, דהווי רה"י מדאו', וא"כ תרוייהו הווי רה"י מדאו' וכרמלית מדרבנן, ולכך מבע"ל אי שרי לטלטל מגג לאכסדרה, ונמצא דעיקר הסברא דדחה רעק"א מבואר בריטב"א. (ד' ובעיקר הנידון בזה עי' ברעק"א שם דהביא דבתוס' שבת ט' א' ד"ה אע"ג - א"נ יש ליישב וכו') מבואר להדי' דשרי להוציא מאיסקופה המוקפת ג' מחיצות שנפרצה לכרמלית, ובאמת דברשב"א שם תלי לה בפלוגתא דרבא ור"א אי שרי להוציא מקרפף יותר מב"ס שלא הוק"ד לכרמלית, אולם עי' בבית מאיר שם ובהגה"ה על רעק"א דהק' דבתוס' עירובין כ"ה ב' ד"ה וכי - א"נ אשמועי' וכו') מבואר דאף לר"א אסור לטלטל מחצר ב"ס שנפרצה לחצר [דלרבנן הוי נפרצה למקום האסור] לטלטל ממנו לכרמלית, [והביאו התוס' לזה ראייה מרש"י צ' ב' סוד"ה ושמואל], וכן הביא בבה"ל שע"ד ס"ב ד"ה לכרמלית דברשב"א בעבה"ק כתב להדי' דאסור להוציא מחצר שנפרצה לכרמלית, [נוע"ע בה"ל שמ"ו ס"ג ד"ה ומותר, [וצ"ע], ובה"ל סי' שס"ה ס"ד ד"ה מפני, וכן עי' מ"ב ש"ס סק"ה, וסי' שס"א סק"ו].

תוס' ד"ה או דילמא - קצת קשה וכו'. עי' חזו"א ק"ד סוף ס"ק י"ז דכתב על קו' תוס' "לדידן מתחזיא לן כתימא גדולה", והנה בחזו"א ס"ק ט"ו ביאר דלרש"י ספק הגמ' אי דמי לחצר ושרי או דעדיף מחצר ואסור, [וצ"ב דהא בתחילה מספק"ל לענין עמוד, ומשמע דהוא אותו ספק כמו באכסדרה, אלא דפריך דהוי רה"י וכרמלית, ולפי' החזו"א הרי בעמוד לא שייך הנך טעמי, וצ"ב], וקו' התוס' או משום דס"ל דמרפסת נמי דמי לאכסדרה, או דגרסו שם אכסדרה, הוא תמיהה גדולה.

ובריטב"א תי' דדוקא באופן דיש לבעל הגג שותפות בגויה הווי רשות אחת, אבל הכא מיירי באכסדרה של בעלים אחרים, והביא דכן פירש רש"י צ"א א' ד"ה לדברי חכמים, [ועי' בחי' בית מאיר דהק' מ"ש מחצר לחצר דשרי אף משלו לשל חבריו, ומגג לחצר לא שרי אלא משלו לשל שותפין, ועי' לעיל בתחילת הסוגיא דנתבאר דהוי תרתי לריעותא]. אלא דצ"ב דלפי"ז ספק הגמ' קאי נמי על טלטול מגג לחצר שאינה משותפת, או מחצר לחצר שאינה משותפת, אולם מסתימת לשון רש"י בע"ב ד"ה וחצירות משמע דמחצר ראובן לחצר שמעון אינו תלוי בספק הגמ', וכן ברש"י שם סוד"ה ורב משמע דהוא סברא פשוטה דלא גזרו בגג וחצר מרשות מיוחדת לרשות משותפת, [ועי' בגאו"י ובב"מ], וצ"ע בזה.

צ' ב'

עי' היטב בדברי רש"י בביאור קו' הגמ' ובדברי תוס', ומצינו בגאו"י ובקר"א דבארו דיש בעיקר הסוגיא פלוגתא בין רש"י לתוס', דלדעת רש"י דין קרפף יותר מב"ס דחשיב כרמלית, הוא משום דלא הוקף לדירה, אך דין חילוק חצר מקרפף, הוא רק באופן דבפועל אינו עומד לדירה, אבל באופן דעומד לתשמישי דירה, אף דלא הוקף לדירה שרי

לטלטל ממנו לחצר, משא"כ לפי תוס' אסור לטלטל ממנו לחצר כדין איסור טלטול מקרפף לחצר, ובארו כן לענין ג' מילי -

(א) בתוס' ד"ה ורב פרשו דהא דלא פריך לשמואל, משום דאף דס"ל דגג בית סאתים ל"ה כרמלית, מ"מ אסור לטלטל ממנו לחצר כיון דחשיב קרפף, אולם ברש"י ביאר דלא פריך לשמואל על גג יותר מב"ס כיון דחצר של רבים הוי רה"י, וביאר בקר"א דס"ל לרש"י דלהו"א באמת מותר לשמואל אליבא דר"מ לטלטל מגג שאינו יותר מבית סאתים לחצר, כיון דאף לשמואל לא חשיב גג כקרפף.

(ב) רש"י פי' דהא דפריך לשמואל אליבא דרבנן לטלטל מגג לקרפף, היינו בגג יותר מבית סאתים, אולם בתוס' בארו דקו' הגמ' מגג ב"ס לקרפף ב"ס, ופירש הגאון"י דרש"י ס"ל דהא דאינו אסור משום חילוק רשויות, מחמת דאסור לטלטל מגג לקרפף, אינו משום דגג נמי הוי קרפף, אלא כיון דתרוייהו כרמלית אין לאסור משום חילוק רשויות, ולכך מצינו בפ' תוס' דודאי יש לאסור לטלטל מגג שאינו יותר מבית סאתים לקרפף.

(ג) ברש"י סוד"ה ורב פי' דשמואל מוקי לחכמים בגג יחידי ב"ס, ואשמועינן דאע"ג דגג לרבנן רשות מיוחדת וחצר הוא רשות שותפות, מ"מ לא גזור רבנן אלא מבית לחצר, וקשה אמאי לא ביאר דקמ"ל דאף דגג חשיב כקרפף מ"מ מותר לטלטל ממנו לחצר, וע"כ דס"ל דלא חשיב גג כקרפף אלא כחצר.

ושמעתי מדידי הרב נחמיה חשין נ"י ד"ל לפי"ז נפק"מ גדולה, דהנה בתוס' ד"ה לשמואל מבואר דקרפף שהוקף ולבסוף פתח אסור לטלטל ממנו לחצר, ורק בגג דחשיב קצת מוקף לדירה, מועיל הפחת לעשותו מוקף לגמרי, וכן מבואר ברשב"א ובריטב"א, ואפשר לומר דלדעת רש"י אינו כן, ובאמת בהוקף ולבסוף פתח מותר לטלטל ממנו לחצר.

ועי' בקו' באורי ענינים דביאר לפי"ז המשך ד' רש"י שם, דהק' דגם לרב יהא מותר לטלטל מגגין השוין לרבנן דהוו ככרמלית לקרפף יותר מבית סאתים, וקשה דהא גג ל"ה כלל כקרפף, ומוכח דס"ל דמ"מ אין איסור חילוק רשויות באופן דתרוייהו הוו כרמלית, והיה פשוט לרש"י כנ"ל דע"כ כל קו' הגמ' אינו מום דגג נמי הוי קרפף, אלא כיון דתרוייהו כרמלית ליכא חילוקי רשויות, וע"ז תי' רש"י דאע"ג דגגין השוין חשיבי ככרמלית, היינו רק להחמיר, וע"ע בקו' הנ"ל באריכות, [אלא דעיקר היסוד אינו מוור כל הצורך אמאי הא דתרוייהו כרמלית גורם דליכא חילוקי רשויות בין בין גג לקרפף, ואין לומר משום דסו" אסור לטלטל בתוכו ואין בתוכו תשמישין, דא"כ אין הבנה לתי' רש"י דיש חילוק בין קולא וחומרא].

גמ' לדברי ר"מ וכו'. עי' בריטב"א דלר"מ אסור לטלטל מגג לחצר ומחצר לקרפף משום שאין תשמישין שוה, וצ"ב דילמא ס"ל כרבנן דליכא חילוקי תשמישין מגג לחצר, וכל האיסור משום גזירת תל, כמו בגג גבוה י', ועי' ברש"י צ"א א' ד"ה וקרפפות דלר"מ אסור מגג לחצר ומגג לקרפף משום גזירת תל, וצ"ב תיפו"ל דמגג לקרפף אסור מחמת חילוקי תשמישין.

רש"י ד"ה וחצירות - מחצירו של ראובן וכו' מחצר של רבים וכו'. עי' גאון"י דמשמע דמחצר של יחיד לחצר של רבים אסור, וע"ש מה דהק' ע"ז, ובמרומי שדה ריש פרקין דייק דברש"י לק' ד"ה לדברי חכמים כתב דלרבנן שרי

לטלטל מחצר של רבים לחצר של רבים, ודייק מזה דלא נקט אף חצר של יחיד, דס"ל לרש"י דלר"מ שרי לטלטל מחצר ראובן לחצר שמעון אבל לרבנן לא שרי אלא מחצירו לחצר השותפין. ועי' בקו' באורי ענינים דתי' דבשלמא לרבנן כיון דמבואר לק' צ"א ב' דלרבנן כו"ע מודו דגזרו בעירבו, משו"ה חצר של יחיד דהוי כעירבו אסור לטלטל מחצר לחצר, אבל לר"מ דס"ל לשמואל דלא גזרו בעירבו, שרי מחצר של יחיד לחצר של יחיד.

צ"א א'

רש"י ד"ה וקרפפות - ומגג לקרפף לר"מ לא ואפי' של איש אחד. אולם עי' בריטב"א דגזירת תל שייך רק בתרי, וכ"כ בריש פרקין, וכן דעת הרשב"א בשבת ט' א'.

שם - אבל בחילוק תשמיש ושינוי השם קפיד. עי' מהרש"ל דבעי' לתרוייהו, דאי קפיד רק אשינוי השם אמאי מבואר בגמ' דאסור מגג לחצר משום גזירת תל, תיפו"ל מחמת שינוי השם, וצ"ב דאכתי אמאי לא סגי בחילוק תשמישין.

(א) שם - ואפילו חצר וקרפף דחד גברא. עי' לעיל כ"ג ב' דמבואר בגמ' שם דאם זרע ב"ס בתוך קרפף שהוקף לדירה, דחלק הזרוע חשיב כלא הוקף, וחשיב מחצר לקרפף, ולר"ש שרי להוציא מחצר לקרפף, וע"ש ברש"י ד"ה אבל דכתב דאי"ז פרוץ משום דהוי של חד, וצ"ע דלר"ש אף בשל ב' אינו פרוץ, וכמבואר בהמשך ד' רש"י שם, ונשנו בזה כמה תי' - א) במהרש"א תי' דפרוף חשיב כשייך לב', וכ"כ בחי' הר"ן שם, וכבר הק' ברש"ש ובחזו"א פ"ט י"ג דהא הוי פרוץ למקום המותר. ב) בריטב"א ביאר דכוונת רש"י דאם החצר של תרי גברי אף לר"ש אסור להוציא ממנה לקרפף, והק' בחזו"א דהא ודאי שרי לר"ש לטלטל מחצר לקרפף. ג) באור גדול ביאר דס"ל לרש"י דחצר שנפרצה חשיב כנתפשטו הדיוורין ואסור לטלטל בה כלי הבית כדין חצר שלא עירבה, ומשו"ה העמיד רש"י דמיירי בחד גברא, ושרי לטלטל בה את כלי הבית, ואעפ"י דגם בחד גברא יש לאסור כלי הבית מדין פרוץ, י"ל דפליג על תוס' וס"ל דלא אמרי' נפרצה על כלי הבית, [ובמרומי שדה כתב ג"כ בדעת רש"י, אולם ביאר דס"ל לרש"י דבחד גברא ליכא דין נפרצה על כלי הבית ובתרי גברי איכא דין נפרצה על כלי הבית, ועי' עצי אלמוגים שע"ב סק"א]. ד) בט"ז שנ"ח סק"ד הגיה דברי רש"י, וע"ע להלן סק"ב במוסגר.

ב) והוכיחו הרשב"א והריטב"א שם מהסוגיא שם דלרבנן אסור אף בחד גברא, אולם עי' בריטב"א בסוגיין [ד"ה לדברי חכמים, וכן מתבאר בדבריו לעיל צ' ב' סוד"ה ולרב] דכתב דאף רבנן לא אסרו אלא בתרי גברא, [וסותר לדבריו לעיל כ"ג ב', ועי' בגאוו"י] וכן דעת התוס' רי"ד, וצ"ע מהסוגיא שם, אולם ע"ש בתורי"ד דביאר דאף דלרבנן נמי שרי לטלטל מחצר לקרפף דחד גברא, מ"מ לדעת רבנן מתערב אויר החצר עם הקרפף וחשיב כקרפף יותר מבית סאתים, ומשום דהיקף החצר לדירה ל"מ לקרפף שהוא רשות אחרת, אבל לר"ש דשרי לטלטל חצר לקרפף, מהני היקף החצר לדירה, [וי"ל לפי"ז בביאור דברי רש"י הנ"ל דבתרי גברי חשיב כיותר מב"ס, אבל לרבנן כיון דס"ל לרש"י דאסור אף בחד גברא, ממילא פשוט דמה"ט אסור משום פרוץ, אבל התורי"ד ס"ל דשרי בחד גברא הוצרך לבאר דאף לרבנן הוא משום דחשיב כיותר מב"ס].

והנה איתא במתני' ע"ו ב' דאסור להוריד כלים ששבתו בכותל לחצר, ומבואר בגמ' צ"ב א' דלרבנן מתני' כפשוטו, ולר"ש אסור להכניס כלי הכותל לבית, והק' בתוס' ע"ו ב' ד"ה ובלבד דאף לרבנן תקשי דהוי מחצר לחצר, ורצו ליישב דיש לכותל דין קרפף, ודחו דא"כ אסור אף בכותל חצירו, ומתני' משמע דהאיסור משום דהוא כותל בין ב' חצירות, אולם להריטב"א ותורי"ד א"ש דליכא איסורא אלא בחד גברא, וע"ע בתוס' פ"ד ב' דנמי מתבאר הכי מדבריהם.

ג) עי' רש"י כ"ג ב' דה"ה לר"ש אסור להוציא כלי הבית מחצר לקרפף אפילו בחד גברא, אולם בריטב"א שם הביא י"א דחילקו דליכא ראייה מרבנן לר"ש, וביאור החילוק ביאר בבית מאיר שנ"ח סעיף י' דבשלמא לרבנן דקרפף וחצר הוו ב' שמות, משו"ה אסור אף בחד גברא, אבל לר"ש הרי שינוי השם בין חצר לקרפף אינו גורם איסור טלטול, וחשיב רשות אחת, וכל האיסור משום שינוי בעלים, ולכך לר"ש שרי מחצר לקרפף בחד גברא, ולרבנן אסור, ועצ"ק דהריטב"א ביאר בטעמם דדמי לבית וחצר דחד גברא דשרי, ולהבי"מ לא דמי כלל, דהא בכה"ג שרי משום דליכא חילוקי תשמישין כשהבית והחצר של יחיד, אבל מחצר לקרפף שרי אעפ"י דהוו ב' תשמישין.

ועי' בה"ל שע"ב ס"א [ד"ה או לגג] דהביא דכן הוא דעת הרמב"ם דהא פסק דמהני עירוב לקרפף, וא"כ ודאי דחד גברא שרי, וכן הוא דעת הסמ"ג והרא"ה, והקל בשעה"ד כהרמב"ם.

ד) עי' בשעה"צ שע"ב סק"ט דמסתפק לפי רש"י באופן דיצאו כלי בית לקרפף אם אסור להוציאם מקרפף לקרפף בתוך ד"א, או דכל האיסור רק מחצר לקרפף, וצ"ב מדוע לא מסתפק השעה"צ לדעת הרמב"ם וסייעתו באופן דב' הקרפפות של חד גברא, ובאו לשם כלי בית של אחר, אם לדעת הרמב"ם שרי להוציא מקרפף לקרפף או לא. ובעיקר ספק המ"ב צ"ע דכמו דפשוט דכלים ששבתו בבית ראובן ובאו לחצר שמעון דמותר להוציא לחצר אחרת של שמעון, כיון דליכא בזה עוד הוצאה, ה"נ שרי להוציא כלי בית ראובן מקרפפו של שמעון לקרפף אחר של שמעון, דאין בזה תוספת הוצאה, וצ"ב.

ה) בחזו"א פ"ט סק"ז ד"ה מי הוכיח מדברי הרמב"ם דמהני עירוב לקרפף, דס"ל כשי' רש"י לענן חורבה, דבעלים אוסר לענין עירוב, וכתב דעירוב היינו שיתוף דעירוב ל"ש בלא פו"ל.

גמ' - אבל עירבו לא וכו'. עי' בתורי"ד דהק' דא"כ אמאי שרי לטלטל מגג לגג, ולא גזרו אטו כלי הבית, ות"י דלא שכיח כלי הבית בגג, אולם עי' ברש"ש לעיל פ"ט א', דרו"ש אזלי לשי', דלרב ע"כ מחיצות שא"נ אינם מחיצות, דאל"כ כיון דשרי לטלטל כלי בית לגג, יהא אסור לטלטל מגג לגג, אבל לשמואל דבא"נ הוי מחיצה, ע"כ דליכא גזירה, דאל"כ אמאי שרי מגג לגג, הא שכיחי כלי בית בגג, ועי' היטב באבן העזר על תוס' דכתב דאין לומר כהתורי"ד דהא מבואר במשניות באהלות דהיה ארובה לגג, וא"כ שכיחי כלי הבית בגג, ולכך ביאר כדברי הרש"ש. אולם עי' בתורי"ד בע"ב דהוכיח עוד מהא דבגמ' מוקי בע"ב למתני' דאנשי מרפסת כרבנן דבעירבו גזרו, וקשה א"כ אמאי קתני דבלא עירבו גג וחצר הוו רשות אחת, הא לשמואל אמרי' גו"א בגג, וממילא משכח"ל כלי בית בגג, וממילא אף בלא עירבו יהא אסור לטלטל מגג לגג, וע"כ דלא שכיח כלי הבית בגג, אולם שמעתי לתרץ דבלשון הברייתא מבואר דמיירי ברבים שלא עירבו, וא"כ אסורים לטלטל מהבית לגג.

גמ' - דגורין וכו'. עי' בקרן אורה צ"ב א' דהביא מהירושלמי דבעירבו אסור מעיקר הדין משום דנעשה החצר כחלק מהבית.

טלטול בחצר שאינה מעורבת

א) מבואר בגמ' דאף בהוציא כומתא ובסודרא מהבית לחצר אסור לטלטל מחצר לחצר, וברעק"א הק' מכאן על רש"י בשבת ק"ל ב' דכתב דמותר לטלטל כלי בית בחצר שאינה מעורבת בכל החצר, [וכ"כ בריטב"א שם], ובבה"ל שע"ב א' ד"ה שמא הביא דבמהר"ם שיף בשבת תי' דחכמים גזרו רק על הוצאה מרשות לרשות אבל על החצר עצמה לא גזרו, ובאמת דחילוק זה מבואר להדי' בתורי"ד בסוגיין, [ובבה"ל שם מבואר דאין חילוק בין יצאו בהיתר או באיסור, אולם בלשון התורי"ד משמע דחילוק בזה, וצ"ב].

ב) ובעיקר הנידון אם מותר לטלטל בחצר שאינה מעורבת, עי' בבה"ל שם דברשב"א בעבוה"ק מבואר דאסור לטלטל בחצר שאינה מעורבת, [ומה דהביא מתוס' לק' צ"א ב' עי' לקמן דלד' המהרש"א אינו ראייה, ואדרבא מתוס' בשבת ו' א' מוכח דאסור], וביאר דטעמו משום דשווהו רבנן לחצר שאינה מעורבת כרה"ר לגבי כלים ששבתו בבית, וע"כ אסור לטלטלם בחצר יותר מד' אמות.

ובאמת דאף בדעת רש"י מוכח מג' דוכתי דס"ל דאסור, א) בדף ס"ו א' ד"ה מבטלין, כתב דע"י ביטול הוי כל החצר של הזוכה בביטול, ומותרת לטלטל בכולה, וע"ש ברש"י דכוונת רש"י לכלי ביתם דהוציאם לחצר דרך מלבוש, ומבואר דכ"ז שלא ביטלו אסור לטלטל בחצר כלים שיצאו דרך מלבוש, [ולפי"ז מבואר דמ"מ ע"י הביטול שרי לטלטל בכל החצר, ולפי"ז מסתברא דה"ה בעירבו, וזו ראייה לבי"מ [עי' להלן סק"ד] דבעירבו חשיבי כבית] ב) ברש"י צ"א ב' הוכיח עוד מדברי רש"י צ"ג ב' ד"ה רב אמר דכתב דחצר שלא עירבה מטלטלין כלים ששבתו באוירה. ג) עוד יש להוכיח דהנה בגמ' מייתי ברייתא דכלים ששבתו בחצר מותר לטלטל בחצר, והנה לדברי רש"י בשבת צ"ל דמיירי לענין טלטול מחצר לחצר, דהא באותה חצר אף כלי בית שרו בטלטול, וכן מבואר בר"פ, אולם ברש"י כתב "אע"פ שלא עירבה וה"ה לשאר חצירות" ומשמע דרק כלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר זו, אך כלי הבית אסור לטלטלן, אולם הנה בדברי רש"י מבואר דאם היה אסור לטלטל מחצר לחצר היה אסור נמי לטלטל באותה חצר, דתלוי הא בהא, [והנה אי נימא דיסוד האיסור לטלטל בחצר שאינה מעורבת כביאור הבה"ל דעשאוה כרה"ר, הרי ע"כ צ"ל דלגבי כלים ששבתו בחצר לא עשאוה כרה"ר, וא"כ אינו ענין כלל להא דליכא חילוקי רשויות מחצר לחצר, וכן אי נימא כמו דנראה מהרעק"א דהוא משום דחשיב כהוצאה מהבית, נמי ל"ש למילף מכלים ששבתו בחצר, לענין טלטול מחצר לחצר, דהוא משום דהוי כחצר אחת, ורק לדברי הבי"מ דכיון דשייך לרבים חשיב דמוציא משל זה לשל זה, שפיר איכא למילף דכמו דשרי בכלים ששבתו בחצר, משום דהוה חצר אחת, ה"נ שרי למילף מחצר לחצר].

אלא דזה נסתר מדברי רש"י בשבת ק"ל הנ"ל, אולם עי' בבית מאיר שמ"ט [ד"ה תו וד"ה ובתוך] דכתב לרעק"א דליכא ראייה מרש"י דשאני התם דאיירי שהיה לבוש בבגדים מבין השמשות, וכיון דלא קנו שביתה כלל בבית שרו בטלטול בחצר, אבל באופן דשבתו בבית בבין השמשות ויצאו אח"כ לחצר בדרך מלבוש, אסורים בטלטול ד"א בחצר, והובאו דברי הבי"מ להלכה בבה"ל שע"ב ס"א ד"ה לחצר.

ג) וברעק"א הוכיח דבריטב"א מבואר טפי מהרשב"א ואסור לטלטל אף כמלא נימא, דבריטב"א ע"ו ב' כתב דהמחלוקת בין ר"ש אי שרי לטלטל מכותל שאין בו ד' לחצר או דאסור אפילו כמלא נימא, איירי בעירבו והנידון לגבי כלי החצר, דאי מיירי בלא עירבו והנידון לגבי כלי הבית, א"כ אפילו כותל שיש בו ד' נמי.

ובחזו"א ק"ד סקכ"ב הק' דמה הועיל הריטב"א הרי אכתי תקשי דבכלים ששבתו בחצר ועירבו יהא אסור להזיזן אף בכותל ד', ומכח זה כתב דיש ט"ס בריטב"א, אולם בפשוטו י"ל דהנידון לגבי כלים ששבתו בכותל, ולכך בשלמא לענין עירבו יש לחלק דביש בו ד' אינו בטל לחצירות וממילא אינו בכלל החצירות ושרי לטלטל על הכותל, אבל באין בו ד' כיון דבטל לחצירות אית ליה דין חצר מעורבת ואסור לטלטל בו מחמת גזירת רב, ורק על כלי הבית הק' הריטב"א דיהא אסור לטלטל בו כמלא נימא, ועיקר הסברא כבר ביאר בחזו"א צ"ו ט"ו במוסגר.

אולם יש לתמוה על שיטת הריטב"א [לביאור רעק"א], דהא מבואר במתני' דכלי בית אסור לטלטל חצר לחצר, ומוקי לה הגמ' לרב בלא עירבו, ובכומתא וסודרא, וקשה דבשלמא להרשב"א י"ל דבאותה חצר שרי בטלטול ד"א, וקמ"ל דבחצר אחרת אסורין אף בפחות מד' אמות, אבל אי נימא כהריטב"א הרי אסור לטלטלן אף באותה חצר, ובמתני' משמע דרך בחצר אחרת אסורין, וצ"ע.

עוד יש להק' דהנה הריטב"א כתב על תי' הגמ' דמיירי בכומתא וסודרא "שהוציאם דרך מלבוש והפשיטם שם ובאו להוציאם משם לחצר אחרת דהא אסיר כיון ששבתו בבתים" ואי נימא דאסור לטלטל כמלא נימא לא שייך הלשון דאסור מחצר לחצר, וכן מוכח מעצם קו' על תי' הגמ' מה מועיל כומתא וסודרא, אכתי לגזור על כלי החצר אטו כומתא וסודרא, כמו דגזרו בעירבו, ואי נימא דאסור לטלטל כמלא נימא, הרי שאני עירבו דמותר לטלטל בחצר, משא"כ בכומתא וסודרא דאסור כמלא נימא, ואדרבא מוכח מדברי הריטב"א דמותר לטלטל אף יותר מד"א, דאל"כ לא דמי כלל לגזירה דרב בעירבו, וזהו כדברי הריטב"א בשבת דהעתיק ללשון רש"י.

והנה בתוס' הרא"ש שם חולק על הריטב"א וביאר דיש לפרש דינא דרב אף על כלי הבית, ותקשי עליו קו' הריטב"א דא"כ מ"ש מכותל ד' דשרי, וע"כ מוכח דס"ל דשרי לטלטל בחצר שאינה מעורבת עד ד' אמות, ורק באין בו ד' אסור כמלא נימא משום דבטיל לכאן ולכאן.

ד) והנה ברעק"א תמה על הריטב"א מהא דבדף פ"ז ב' מוכיח הגמ' דאסור להחליף ברשויות דרבנן, מהא דס"ל לריו"ח דבאין בכותל ד' אסור להחליף דרך הכותל מחצר לחצר, והק' רעק"א דמה מועיל דהכותל מקו"פ, הא מ"מ כשמוריד מהכותל לחצר אסורין בטלטול כמו בכומתא וסודרא, ובשלמא להרשב"א כוונת הגמ' דשרי בטלטול ד"א, אבל להריטב"א קשה, אולם בבית מאיר שם [ד"ה ובוזה] דחה דכיון שהחצירות עירבו בפנ"ע, יש לחצירות דין בית, וממילא כמו דפשוט דכו"ע מודו דבגדים ששבתו בבית ויצאו דרך מלבוש לבית אחר, דשרי לטלטל בכל הבית, ה"נ כיון דעירבו שרי, ומותר לטלטל בה אף יותר מד' אמות.

אולם הנה באבן העוזר סי' שס"ו נקט לדינא כדעת הרשב"א ומחממת זה פסק דאם באו כלי בית ראובן לביתו של שמעון אסור לטלטלם בבית יותר מד' אמות, וכן נקט הגרע"א בסי' שנ"ה ס"ג, ובמכתבו בבית מאיר שם, ודחה בבית מאיר שם דלא מצינו איסור טלטול רק בחצר ולא בבית, ובביאורו"ל פסק כהבי"מ, וצ"ב סברת רעק"א.

ובאמת דבתורי"ד בסוגיין מבואר להדי' כרעק"א, ע"ש היטב.

תוס' ד"ה אמר רב - והשתא סברת שמואל איפכא וכו'. עי' מהרש"א ורעק"א דהק' מה זה שייך לדבריהם מתחילה, ובמהרש"א ביאר דכוונתם ליישב דכל מה דשמואל פליג הוא רק אליבא דר"ש אבל לרבנן מודה שמואל לרב, אולם אכתי קשה דרב סתר את שיטתו, ועי' באבן העזר מה דביאר בזה.

ובתורא"ש ור"פ תי' דשאני התם דכיון דאין האמצעית מותרת בחיצונה רק מחמת דעירבה עם החיצונה מידק דייק, משא"כ דמותרים להוציא מחצר לחצר אף בלא עירוב, וברשב"א ובריטב"א בארו דשאני התם דאשה מכרת כליה ולא תחליף הכלים, אבל הכא דהכל כלים דידה חיישינן דיתחילף, וע"ש בראשונים מה דבארו החילוק בדעת שמואל. ובעיקר הקו' בדעת רב, לכאור' יש לומר עוד דגדר הגזירה לרב דחשיבי כב' חצירות, ולכך בגוונא דג' חצירות כיון דעירבה האמצעית עם החיצונה לא שייך לחלקם דיהיו ב' חצירות, משא"כ הכא דלא עירבו.

(א) תוס' ד"ה ושמואל אמר - והא דאמר וכו' ולהולך לביתו וכו'. וכן כתבו בגיטין ע"ט ב', והנה תוס' דימו לדין כלי בית דר"ש, ולפי"ז משמע דמיירי הכא דשבתו בגג חבירו, ולכך אסור להביאן לביתו, מחמת דינא דר"ש, וכן משמע בלשון האור"ז, [ועי' להלן בדברי הרשב"א בגיטין] ולפי"ז מוכרח דיש דין שביתה באמצע שבת, ועי' להלן.

(ב) ובחזו"א ק"ד כ"ה הוכיח מהכא דאם היה לבוש בבגדים מער"ש ופשטן ולבשן והוציאן דרך מלבוש לחצר, דאסור להוציאן לחצר אחרת, [ובסו"ד הוסיף לחדש דה"ה באופן דשבת כלי בבית ראובן ויצא לחצר שמעון וחזר לחצר ראובן, דאסור להכניס לבית ראובן, כיון דחייל עליה גם שם כלי חצר שמעון באמצע השבת, ועי' היטב בגר"ז שע"ב ס"א במוסגר דנראה דמתיר בכה"ג, ועי' היטב בחזו"א צ"א סק"א דפסק דכלי ששבת במקום דבער"ש היה דינו כחצר, ובאמצע השבת נהפך דינו לבית, דינו ככלי ששבת בחצר, וביצא דרך מלבוש לחצר אחרת יכול לטלטלו מחצר לחצר, ואינו סותר לעיקר היסוד של החזו"א הנ"ל, כיון דאם חייל עליה שם שביתה בכה"ש אינו משתנה בשבת לביתה אחרת, אולם זהו סותר לסו"ד הנ"ל דהכלי מקבל שביתה לחומרא, וצ"ע בזה].

(ג) ובתוס' צ"ט ב' ד"ה לא הק' מ"ש דינא דשמואל מהברייתא שם, ובתי' קמא כתבו דשמואל מיירי בשבתו בגגו של חבירו, ולכך קולט נמי אסור, וברייתא מיירי בלא שבתו, ולכך רק מצרף אסור, ועוד תי' דמיירי בלא שבתו ויש חילוק בין קולט מגג חבירו לקולט מגג שלו, ומבואר דאף בלא קנו שביתה אסור לצרף מגגו של חבירו, והביאור בזה דחזו"ל אסרו להוציא מבית לחצר, ומלבד זה אסרו נמי להוציא כלי בית מחצר לחצר, דחשיב דמוציא עדיין את הכלי מהבית, ולכך ס"ל לתוס' דלגבי האיסור להוציא מבית לחצר, אינו ענין אם קנו שביתה או לא, דסו"ס הוא מוציא מהבית לחצר, ורק לגבי החידוש דנשאר שם כלי בית עליו בעי' דיהא לו דין שביתה בבית, ולכן מצרף אסור אף בלא קנו שביתה, דכ"ז שהוא במקומו אסור להוציאו למקו"א, אבל אחר שיצא למקו"א אין לו שם המקום הראשון, ולכך אסור להוציא מגג חבירו לבית.

אולם עדיין קשה דכיון דמוציא בידו מבית חבירו חשיב כהנחה, וכמבואר בריש שבת, הרי חשיב כהנחה בביתו, וא"כ תקשי דאף במצרף נימא דיהא מותר להכניסו לביתו, דכיון דלא קנו שביתה בבית חבירו ממילא השתא דנחו בחצירו יכול להכניסו לביתו, וצ"ל דמיירי הכא בשאינו מניח בגגו.

(ד) והנה לא נתבאר בדברי התוס' במאי חשיב כשבת ובמאי לא חשיב כשבת, ועי' ברשב"א ובריטב"א בדף צ"ט ב' דכוונת תוס' לחלק בין ירדו גשמים מער"ש לירדו בשבת, וכן מבואר בלשון תור"פ כ"ג ב' ד"ה ולא, וכבר העיר

בשונה הלכות בהערות לסי' שע"ב דין א' דמבואר מזה להדי' דלא כחזו"א, וממילא בגוונא דהחזו"א דהי' לבוש בבגדים כשקידש היום ופשטן אח"כ, והוציאן לחצר דרך מלבוש, ודאי דשרי להוציאן מחצרו לחצר אחרת, דכיון דהבגדים לא קנו שביתה בבית בער"ש, הרי כשיצאו לחצר, לא חשיבי כלי בית, ושרי להוציאן מחצרו לחצר חבירו. (ה) אולם בדברי התוס' א"א לומר כן, דהא ציינו לדבריהם דלעיל, והתם כתבו להדי' דקמ"ל דאף שלא נחו המים בגג אסור להביאן מגגו לבית, וא"כ בע"כ דאיירי כשירדו בשבת, דאי ירדו בער"ש הרי ודאי דנחו בגג, ונמצא דדברי התוס' סותרים זה את זה.

וע"כ מוכח דבאמת מיירי בירדו בשבת וקונה שביתה בשבת, וכדברי החזו"א, וכוונתם לחלק שבתו בגג לקלטן באויר, דבבאו לתוך ג' חשיבי כנחו ובלא באו תוך ג' חשיב דקלטן מהאויר, דהנה בתוס' הרא"ש בסוגיין הוסיף על תוס' "אע"פ שלא נגעו בגג אסור להורידם לבית כיון שבאו בתוך שלשה לגג" וצ"ב אמאי צריך שיהא בתוך ג', נוהיה אפ"ל דכוונתו דברשויות דרבנן ליכא איסור בלא עקירה, אולם כבר הוכיח החזו"א מהגמ' בריש פרקין דאף בלא נח אסור, וע"כ מוכח דכוונתו לבאר דרך בתוך ג' דחשיבי כנחו ושבתו בגג, אסור אח"כ להביאן מגגו לבית, ולפי"ז מתבאר דכוונת תוס' בדף צ"ט דשמואל מיירי בשבתו בגג, היינו בבאו לתוך ג' דכיון דחשיבי כנחו בגג חבירו, אסור להביאן מגגו לביתו, וההיא דעירובין מיירי שלא שבתו בגג תוך ג', וצדקו דברי החזו"א דבגדים שהי' לבוש בהן כשקדש היום ואח"כ פשטן, קנו שביתה בבית.

ולפי"ז ודאי דלתי' קמא מיירי מימרא דשמואל בקולט מאויר גג שלו, ואפ"ה אי שבתו בגג חבירו אסור להביאן מגגו לחצר, דאי קולט מאויר גג חבירו, הרי ודאי דאסור להביאן לביתו, דלא עדיף ממצרף דאסור להביא לביתו משום דדמי ממש מגג לבית, וכ"ש בקולט מאויר של חבירו, וזהו מה שתי' מהר"י דמימרא דשמואל איירי בקולט מאויר גג חבירו, דבזה ודאי אסור להביאן לביתו, ותי' הראשון לא פליג כלל לדינא על מהר"י, רק דפליגי במאי איירי מימרא דשמואל, אולם ודאי דכו"ע מודו דלקלוט מאויר גגו של חבירו ולהביא לביתו אסור, וכו"ע נמי מודו דאם שבתו המים בגג חבירו, אסור אף לקולטן מאויר גג שלו ולהביאן לביתו, ולא נחלקו כלל לדינא. ועי' רשב"א בגיטין ע"ט ב' דכתב כתחילת דברי התוס' דדיקנו לעיל דמשמע מזה דמיירי מחמת איסורו של ר"ש, והוסיף דקמ"ל אע"ג דלא נח ולא שבת בגג חבירו, ומשמע דלא כהתורא"ש, וצ"ע דא"כ למאי בעי' לההיא דר"ש.

צ"א ב'

גמ' - הא מני רבנן היא. עי' תוס' ע"ו ב' סוד"ה ובלבד דציינו לסוגיין, וצריך ביאור כוונתם.

גמ' - אסור להוציא מן החצר למבוי. עי' ברש"י דמבוי חשיב כקרפף, והק' בגאו"י דא"כ איך מועיל שיתוף הא שיטת רש"י דאסור לטלטל מחצר לקרפף אף בחד גברא, וי"ל דאחרי דנשתתפו אינו נחשב לקרפף, כיון דהוי תשמישי חצר, ועי' חזו"א פ"א ה' דכתב דאף רבנן מודו דשרי להוציא מחצר למבוי דיחיד, וזהו כנ"ל דביחיד אינו נחשב דמשתמשים בו תשמישי מבוי, ועי' בתוס' הרא"ש דכתב עוד טעם דמחצר למבוי יש החמיר כיון דרגיל להוציא כלים למבוי.

תוס' ד"ה גג - ותימה וכו'. עי' בחזו"א ק"ב י"ט דביאר דקו' למסקנא דשמואל מוקי כרבנן ולדידיהו יש חילוק בין עירבו ללא עירבו, דכיון דשמואל מוקי למתני' דאנשי מרפסת דמשתמשים דרך חלונות העליה, א"כ הרי ודאי דבלא עירבו אסור להוציא מביתם לחצר שאינה מעורבת.

ובעיקר קו' תוס', עי' בחזו"א ובאבן העזר דישבו קו' עפ"י דברי התוס' לעיל פ"ג ב' דלרב גם במשתמש מהחלון חשיב דרך פתח, ולשמואל גם במשתמש במרפסת הוי כשלשול, ולפי"ש א"ש דמיירי לענין הדרים במרפסת, ותוס' הכא אזלי בשיטת הטור דחולק על תוס' הנ"ל.

שם - וי"ל וכו' דוקא ארישא וכו'. וצ"ב דאכתי תקשי אמאי בגבוה י' בלא עירבו שרי לטלטל מהעליה לעמוד, ועי' בתורא"ש דמתבאר מדבריו דכוונת תוס' דבגבוה י' באמת כל הנידון הוא רק לגבי בני החצר דבלא עירבו מותרים לטלטל את כלי החצר לעמוד, אבל בעירבו אסורים מחמת הגזירה, אבל בפחות מ' כיון דקתני להדי' דאף בעירבו הרי"ז של בני החצר, ע"כ דהחילוק קאי על בני העליה, ומכח זה הוכיחו התוס' דהברייתא דמחלק בין עירבו ללא עירבו לא קאי אלא ארישא בעמוד גבוה י', אולם עי' במהרש"א בארוכה דביאר דלענין גבוה י' כיון דעירבו בני העליות חשיב העמוד כעליה, וממילא אסור לבני החצירות לטלטל אף כלים ששבתו בחצר לעליה, דהוי כמטלטל מחצרו לבית חבירו, אבל בלא עירבו בני העליה כיון דאסור להם לטלטל לעמוד, אין העמוד בכלל העליה ושרי לבני החצר לטלטל את כלי החצר לעמוד, וצע"ג דא"כ למאי בעי לשנויי דלפי שמואל הוא משום גזירה דעירבו, הא מעיקר הדין אסור לבני החצר לטלטל לעמוד, וע"ע בחזו"א שם מה דתמה על המהרש"א.

תוס' ד"ה וכלים - פי' בכל חצירות וכו'. עי' במהרש"א דביאר דבריהם דלשמואל אף דמוקי בעירבו בתים עם חצירות, מ"מ לדעת רבנן שרי לטלטל מחצר לחצר, ולא גזרו אטו כלי הבית, [וכמבואר הטעם בתוס' ד"ה מהו], וראייתם דאי נימא דלרבנן גזרו, הרי ע"כ דהנידון רק לגבי אותה חצר, וא"כ הרי כלי הבית נמי מותרים בחצר, דהא עירבו, ואמאי קתני רק כלים ששבתו בחצר, וע"כ דאף לרבנן לא גזרו על טלטול מחצר לחצר, וע"ז סיימו דלרב דמיירי בלא עירבו, נמי מיירי לענין מחצר לחצר, דרק בעירבו גזרו לר"ש.

והנה בבית מאיר שמ"ט ובבה"ל [רע"ב ס"א ד"ה שמא] הוכיחו מתוס' דידן כשיטת רש"י בשבת דמותר לטלטל כלי בית בחצר שאינה מעורבת, והנה לדברי המהרש"א לא איירי התוס' כלל בלא עירבו, וכבר עמד ע"ז באבני נזר סי' ש"א.

וכנראה דלמדו האחרונים בדברי התוס' דכוונתם לומר דלרב נמי מיירי בלא עירבו בתים עם חצירות, וממילא שרי לטלטל בכל החצירות, וראייתם דאי נימא דרק באותה חצר שרי, אמאי קתני כלים ששבתו בחצר, הרי אף ביצאו כלי הבית [באיסור] לחצר נמי שרי לטלטלם בחצר, וע"כ דמיירי בלא עירבו, ורק כלי החצר שרי לטלטל מחצר לחצר, ומזה הוכיחו האחרונים דלדעת תוס' שרי לטלטל בחצר שאינה מעורבת, וע"ע ברש"י ודבריו צ"ב.

ובעיקר הדבר עי' בתוס' שבת ו' א' אמאי לא תני ה' רשויות חצר שלא עירבו, והנה לגבי כלי החצר הא איסורו משום דמוציא מרה"י לרה"ר, ולהוציא כלי הבית לחצר אינו מדין רשויות אלא מדין ע"ח, אלא ע"כ דהנידון לגבי טלטול

כלי הבית בחצר שאינה מעורבת, דכיון דעשו אותו ככרמלית הוי רשות ה', [וע"ש ברש"ש], [וע"ע בשבת ס"ד ב' לענין איסור הוצאה מדרבנן בחצר ובדברי התוס' והרמב"ן שם, וצ"ע אם יש ראייה משם לכל הנידון הנ"ל].

שם - ואדרבא קשיא וכו'. עי' ברשב"א דתי' דהראיה היא לפי המסקנא דמיירי בעירבו, ועי' בריטב"א דתמה עליו דהא לרב מיירי בלא עירבו, ועי' בתוס' הרא"ש בארוכה, וע"ע במהרש"א מה שתי' על קו' התוס', וכ"ה בתורא"ש.

שם - וי"ל ה"נ לרבנן וכו'. ומבואר מדברי התוס' דטעם האיסור לטלטל במבוי בעירבו, דמחמת איסורו של רב אין תשמיש במבוי ודמי לכרמלית, וכן מבואר בתוס' הרא"ש בשבת שם, אולם דעת הרשב"א לעיל ס"ג ב' דהוא מחמת שמא יוציא כלי בית למבוי, וכן הוא לשון התוס' לעיל ס"ג ב', ובריטב"א לעיל ס"ג ב' כתב דמחמת גזירת רב נעשה כמבוי שיש לו בתים בלא חצירות, ולכך דינו ככרמלית, וכן הוא משמעות לשונו בשבת שם, ולפי טעמים אלו לדידן דקיי"ל כמואל אף בעירבו מותר לטלטל במבוי.

אולם דעת הרמב"ם פ"ה מעירובין ה"ו כפי שבארו במ"מ שם דטעמא משום דבעירבו נתקו חצירות ונעשו בתים, ולא מהני לחי, משא"כ בלא עירבו, וממילא אף להל' דקיי"ל כשמואל, מ"מ בעירבו אסור לטלטל במבוי, והובאו ב' הדיעות בסי' שפ"ח ס"א, [אולם בט"ז ביאר דגם להרמב"ם הוא מחמת גזירת רב, ועי' פרמ"ג דתמה עליו דהא קיי"ל כשמואל], ולדעת הרמב"ם תקשי קו' התוס' בסוגיין, חדא אמאי לרבנן אליבא דרב אסור לטלטל במבוי, ועוד הק' איך מייתי סיעתא לרב, הא הוי פרכא לרב, דבשבת ס"ל דבלא עירבו מטלטלין במבוי, והכא רבנן אסרי בלא עירבו, ועי' חזו"א ק"ד כ'.

תוס' ד"ה מהו - ומיהו וכו'. בפשוטו כוונתם להוכיח דאף בעירבו שרי לרבנן לטלטל מחצר לחצר, דאל"כ אמאי קתני דאסור למבוי, הא מחצר לחצר נמי אסור, אולם עי' במהרש"א דפי' דבריהם באופ"א, וצ"ב.

שם - ואע"ג דרבנן וכו'. בפשוטו כוונת תוס' להק' אמאי הכא שרי לטלטל מחצר לחצר, והתם גזרי', אולם עי' במהרש"א דפי' דבריהם באופ"א.

צ"ב א'

גמ' והאמר ריו"ח וכו'. ומצינו ג' ביאורים בקו' הגמ'. (א) ברש"י ביאר דקו' הגמ' דריו"ח סותר שיטתו אם בערבו גזר ר"ש, וכן בארו בתוס' ד"ה הא. (ב) בר"ח ביאר דקו' הגמ' אם קיי"ל כר"ש, ועי' ברשב"א דהביא כן מהראב"ד ור"ת, וביאר דממתני' דכותל חזי' כר"מ דיש גזירת תל, [וע"ש דהוכיח מזה דבחד גברא ליכא גזירת תל, דאל"כ מאי איריא ב' חצירות, וכ"כ לעיל ע"ו ב', ורש"י לשי' דר"מ גזר גם בחד גברא לכך מיאן בפ"י זה]. (ג) בגאו"י ביאר עפ"י מה דדנו התוס' לעיל ע"ו ב' דטעמא דרבנן אסור להוריד מראש הכותל לחצר, כיון דחשיב קרפף, ודחו דהא מחצר לקרפף אסור אף בחד גברא, וכתב הגאו"י דלדעת הריטב"א לעיל צ"א א' דשרי לרבנן לטלטל מחצר לקרפף, שפיר י"ל כתי' התוס', ולפי"ז ביאר בגאו"י דקו' הגמ' דריו"ח סתר שיטתו אם קיי"ל כר"ש לענין טלטול מחצר לקרפף

[ובעיקר הדבר עי' באבן העזר ע"ו ב' דנקט דדעת רש"י והטור דראש הכותל חשיב קרפף, ובחי' אהע"ז פ"ט א' הק' מהא דמבואר בריש פרקין דמותר לטלטל מחצר לראש הכותל, וע"ש בתי' דבאמת להו"א שם אינו נחשב כקרפף].
ובעיקר פי' רש"י דמתני דכותל משום גזירת רב, הק' בגאוו"י אמאי אסור לטלטל כלי החצר, הא כיון דלא עירבו ב' החצירות הרי אסור להעלות כלי הבית לכותל, וא"כ לא שכיח כלי הבית בכותל, ולא שייך בזה גזירת רב, וע"ע בחזו"א צ"ו ט"ו.

גמ' - שתי חצירות וחורבה אחת וכו'. הנה נחלקו רש"י ותוס' לעיל פ"ה א' אם אסור להוציא מחורבה לחצר, ולדעת ר"י ביאר הרשב"א דמיירי הכא בחורבה הפתוחה לבית, וכע"ז כתב בריטב"א, ועי' ברשב"א דהוסיף דמיירי באינה ראויה לדירה, דאי ראויה לדירה אסור להוציא לחורבה כלים ששבתו בחצר, וידוע להוכיח מכאן דלא כדברי החזו"א צ' מ"א דחדר שאינו אוכל שם כיון דאינו אוסר, חשיב כחצר, ובדברי הרשב"א חזי' דבדין בית החלוק מחצר, כל דחזי לדירה הוי בית.

ובעיקר דברי הרשב"א דלדעת התוס' בחורבה דחזי לדירה אסור להכניס לה כלי החצר, יל"ע דהנה לעיל ע"ד א' דעת רש"י דאסור להוציא כלי חצר לחורבה, ודעת תוס' שם דמותר להוציא כלי חצר לחורבה, ורק כלי בית אסור להוציא לחורבה, והתם הא מיירי בחורבה דחזי לדירה, וכמבואר שם להדי' בגמ', ומ"מ ס"ל לתוס' דשרי להוציא לחצר, וצ"ל דראוין לדירה של הרשב"א אינו כראוי לדירה דבגמ', וצ"ע.

גמ' - וא"ת וכו' מפני מה וכו'. עי' ברש"י דביאר דאף לרב שרי לטלטל מחצר שלא עירבה לחצר שעירבה, ועי' בגאוו"י ובחזו"א ק"ד כ"ב [ד"ה וראיה] דלמסקנא אינו כן, אולם ברבינו פרץ משמע דאף למסקנא שרי, וצ"ע דלעיל פי' רש"י דהגמ' מייתי ראיה ממתני דכותל דבעירבו אסור לר"ש, וקשה הרי הא הכותל אינה מעורב, וא"כ מדוע אסור לטלטל ממנו לחצר, וע"כ דכה"ג נמי אסור.

רש"י ד"ה וחורבה - ל"ש שלהם ול"ש של אחרים וכו' כר"ש וכו'. בחזו"א ק"ד כ"ד הק' על רש"י דאף אם הוא שלהם יש חילוק בעלים בין החצר לחורבה, ואסרי אהדידי בחורבה, והוכיח כן מהא דאסר ר"ה לאותה שעירבה, ואם מיירי דליכא שינוי בעלים, הרי שרי להוציא כלי ביתו לחצירו ולחורבתו. ועוד הק' על רש"י דתלה לה בשיטת ר"ש, הרי אף לרבנן שרי לטלטל מחצר לחצר.

תוס' ד"ה והא - וקשה דסתם וכו' ותי' וכו'. וצ"ב מה ס"ד בקו', ועי' חזו"א ק"ד כ"ג דביארו דבקו' ס"ל כביאור הרשב"א דקו' הגמ' דחזי' ממתני דכותל דקיי"ל כר"מ בגזירת תל, אולם יעוי' ברבינו פרץ דכתב להדי' בקו' דמחלוקת דמתני היינו ר"ש ורבנן, ולדבריהם היה לו לכתוב ר"מ ורבנן, ובקרבן אורה ביאר דבקו' נקטו תוס' דקו' הגמ' לענין איסור טלטול מחצר לקרפף, [וכדהובא לעיל מהגאוו"י], וא"ש לשון תור"פ, אולם כבר הקר"א דבריטב"א ביאר דקו' הגמ' לענין אם גזרו בעירבו, ומ"מ הק' בקו' תוס', וקשה הא מתני' לא איירי בהך נידון, עוד יל"ע על פי' החזו"א בקו' תוס', דא"כ מה הועילו בתי' דהנידון אם גזרו בערבו, הא אכתי תקשי דליכא ראיה ממתני דכותל

משום גזירת ערבו, אלא דס"ל למתני' התם כר"מ, ושוב תקשי דהוי סתם ואח"כ מחלוקת, ובהכרח דתוס' ס"ל כרש"י דלר"מ אסור אף בשל חד גברא, ושוב צ"ב קו', והרשב"א באמת תי' לפי שיטתו דניח"ל לגמ' לאוקמי סתמא דמתני' כר"ש, וצ"ע בכ"ז.

שם - ובזה הדבר הוי וכו'. וצ"ב למאי הוצרכו להוסיף כן, הא סגי במה דתי' דהנידון על גזירת ערבו, ואין זה שייך כלל לפלוגתא דמתני', ועי' מהרש"ל ומהרש"א.

שם - מחלוקת בשלש חצירות וכו'. עי' בריטב"א דהק' דע"כ אין ענין מתני' דג' חצירות לעיקר הנידון אם גזרו בעירבו, וכדהוכיחו הראשונים מהא דרב ס"ל התם כר"ש דלא גזרו, וכה"ק בחזו"א ק"ד כ"ג, ועי' גאו"י.

צ"ב א'

מתני' - גג גדול סמוך לקטן. ובשו"ע שע"ד ס"ד שינה מלשון המשנה וכתב גג קטן שנפרץ במלואו לגג גדול, ועי' מ"ב ס"ק כ"א ושעה"צ ס"ק ט"ו דלאו דוקא הוא והכוונה שהיה פתוח לגג הסמוך לו, ועי' פרישה סק"ח כתב פי' מחודש בזה.

עי' בתוס' דהביאו את הגמ' בדף ט' דמיירי בנכנסים כותלי קטנה לגדולה, ועי' חזו"א סי' ס"ה ס"ק מ"ה אות א' דהק' הא בין הכתלים הנכנסים אסור, והוי נפרצה למקום האסור, וע"ש דהוכיח מזה דתרוייהו מסייעות זו לזו להחשב כדופן ד', וע"ש עוד באות ז', ואכ"מ.

א) שם - וקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה. הנה בעיקר הדין דמבואר במתני' דאעפ"י דהגדולה מותרת מ"מ הקטנה אסורה, יש לבאר בב' אופנים - א) כפשוטו דאעפ"י דיש לגדולה מחיצה, מ"מ כל זה מועיל לגבי הגדולה אבל לגבי הקטנה כיון דלדידה אינו מחיצה, ממילא לא מהני לה מחיצת הגדולה, דמ"מ ביחס לקטנה עדיין חשיב דהגדולה היא חלק מהקטנה. ב) דבאמת כיון דאיכא מחיצה לגדולה מהני נמי לקטנה, דסו"ס אין הגדולה יכולה להתפשט לקטנה, כיון דהיא יש לה מחיצה, אולם כיון דנתחדש במתני' דיש דין של כפתחה משו"ה הגדולה מתפשטת לקטנה, ואף בזה יש לבאר בב' אופנים, א) או דמכח הדין דכפתחה אנו דנין לגבי הקטנה כאילו ליכא מחיצה לגדולה ואין מונע מהגדולה מלאוסרה. ב) או דאעפ"י דאיכא מחיצה לגדולה, מ"מ כיון דהקטנה נחשבת כפתחה של גדולה, משו"ה חשיב כאילו הגדולה מתפשטת לקטנה, [ועי' להלן קצת דוגמא לסברא זו ברמב"ן בפסחים פ"ה ב'].]

ב) והנה מבואר בסוגיא דגידוד דאעפ"י דהתחתונה אוסרת את העליונה, מ"מ אין העליונה אוסרת לתחתונה, והתם הרי ליכא דין דכפתחה, ומ"מ אסורה, אולם י"ל דכ"ז לענין דין נפרצה דע"ח, דבזה י"ל כדנקט ברעק"א דאינו מדין התפשטות הדירורין אלא כיון דהיא פרוצה אסורה, ולכך אעפ"י דאין הגדולה יכולה להתפשט לקטנה, מ"מ כיון דלגבי הקטנה ליכא מחיצה וחשיבה כפרוצה לגדולה, לכך היא אסורה.

אולם עדיין ספק הנ"ל שייך לגבי כלאים דבגפנים בגדולה אסור לזרוע בקטנה, אם הוא משום דדנין דלגבי הקטנה ליכא מחיצה ממילא כרם הגדולה מתפשט לקטנה, או דבאמת כיון דלגדולה יש מחיצה אינה יכולה להתפשט, ורק משום דנתחדש דיש דין דהקטנה חשיבה כפתחה לכך יכולה הגדולה להתפשט לה, ועי' להלן בהמשך הסוגיא דיבואר בזה כמה ענינים.

גמ' - לרב קתני גג וכו'. עי' חזו"א ק"ד סק"י דאף לשמואל צ"ל דמיירי במינכרא מחיצתא, דהא כמו דמבואר בגמ' דלר"מ דליכא חילוקי דיורין למטה דמודה שמואל דל"א גו"א, ה"נ אם מיירי בלא מינכרא מחיצה הרי כיון דתחת הבליטה ליכא חילוקי דיורין אף שמואל מודה דל"א גו"א להתיר את הגדולה בגיפופי.

גמ' - אף גג נמי מינכרא מחיצתא. עי' ברא"ש דאם יש חלון מהבית לגג אף באינו ניכר שרי, כיון דיש לגג דין חורי רה"י ואינו כרמלית, ונפסק בטוש"ע שע"ד ס"ד, וכתב במ"ב ס"ק כ"ט בשם הגר"ז דכ"ז לענין טלטול כלי הגג יותר מד"א, אבל אסור להוציא מהבית לגג, כיון דהוא פרוץ לקטן, והיינו דרך לגבי חסרון מחיצות מהני דין חורי רה"י, אבל לגבי כלי הבית דהוא מדין מפרצה לא מהני, [ומבואר דס"ל דלא מהני חורי רה"י לדין נפרצה, אולם בתור"פ ע"ז א' כתב להדי' בתי' א' דמהני חורי נפרצה, ובמג"א שנ"ג כתב דזיז הבולט לרה"ר גם בתוך י"ט הוי רה"י, ובאבן העזר שם חלק עליו דאף דהזורק עליו מרה"ר חייב, מ"מ עדיין הוא פרוץ לרה"ר, ואכ"מ], ובחזו"א צ"ו ל"ט במוסגר וסי' ק"ד סוף סק"י חלק על המ"ב דמדין חורי חשיב נמי כגיפופי, וצ"ב.

גמ' - שמע מינה ממתני' וכו'. עי' ברש"י ד"ה אסור ובתוס' צ"ג א' ד"ה חציו דהגמ' מדייק לה מלישנא דמתני' מפני שהיא כפתחה של גדולה, וביאר בבית מאיר שע"ד ס"ג דמעיקר הדין אינו ראייה כלל, דהא י"ל דטעמא דקטנה אסורה משום דנפרצה במלואה, משא"כ הגדולה דאית לה גיפופי, אולם כתב דצ"ע על הרמב"ם דכתב בפ"ג הכ"ד דטעמא משום דדיורין של גדולה חשובין כקטנה ואין דיורי קטנה חשובין כגדולה, ואמאי לא פי' כפשוטו דהוא מדין נפרצה, [ועי' ברש"י לעיל ד' ב' דביאר למתני' דקטנה אסורה משום דבטלה לגדולה, וצ"ב אמאי לא פי' כפשוטו משום דנפרצה במלואה], ועוד יש להק' דלענין כלאים ביאר בפ"ז הי"ד דהוא משום דלקטנה ליכא גיפופי ולגדולה יש גיפופי להבדילה מהקטנה, וכ"כ לענין ש"ץ ומנין וצואה בפ"ח מתפילה הל' ז-ח, ולענין עירובין שינה לשונו. ובשערי ציון ענף ו' סק"ג ביאר דס"ל להרמב"ם דליכא דין נפרצה לר"ש לענין כלי הבית בלבד, ובהכרח דטעמא משום דדיורי גדולה מושלין בקטנה, והוי כחצר שאינה מעורבת, וע"ש בסק"ד עוד דרך בדברי הרמב"ם.

ועי' בתורי"ד דביאר כוונת הגמ' לענין דינא דראב"י דבעי' ב' ישראלים במקום גוי, וצ"ב אמאי ביאר כן, וי"ל בב' אופנים - א) דהיה קשה לו מה הראיה ממתני' דדיורי גדולה בקטנה, הא י"ל דטעמא משום נפרצה, [ולא ניה"ל לומר דהוא רק דיוק מלשון המשנה] ולכך ביאר דמיירי לענין דינא דראב"י, דלזה לא מהני נפרצה, כיון דסו"ס אין הגוי דר עמהם, ולכך בעי' לדין דיורין גדולה בקטנה. ב) י"ל דאדרכא בעלמא ודאי דין נפרצה הוא התפשטות הדיורין, אלא דשאני הכא כיון דיש לגדולה מחיצות ואינה פרוצה לקטנה, מסתברא דלא שייך לומר דמ"מ עדיין דיורי הגדולה מתפשטין לקטנה, [אלא דקשה מהא דמבואר בסוגיא דגידוד דאעפ"י דהתחונה אוסרת את העליונה, ואין העליונה אוסרת

לתחתונה, והתם ליכא דין דחשיבה כפתחה, וי"ל דהתם הוא רק מדין נפרצה, אבל לא מדין התפשטות הדיוורין, ועי' בריטב"א ובריטב"א שם דמבואר דבאמת הוא רק גזירה בעלמא, ורק משום דקטנה הוי פתחה של גדולה, שייך לומר דדיוורין הגדולה מתפשטין לקטנה, ונפק"מ לענין דינא דראב"י.

ועי' פרמ"ג שפ"ב משב"ז סק"ה כתב דבנפרצה חשיב תרי ישראלים במקום גוי, ומוכרח מיניה דדין נפרצה הוא התפשטות הדיוורין.

גמ' - דיוורין גדולה בקטנה ואין דיוורין קטנה בגדולה. ופרש"י דכונת הגמ' דחשיב דהוי קטנה כולה בתוך הגדולה, אולם בר"ח ביאר דכוונת הגמ' דהדר בגדולה כאילו דר בקטנה, וצ"ב דלענין אשה בגדולה וגט בקטנה כתב בר"ח דכל מה שבקטנה חשוב כאילו הוא בגדולה, ועי' להלן ישוב ע"ז.

ובריטב"א הק' על רש"י מהא דמבואר בגמ' לק' צ"ג א' דבאמצעי אינו מגופף חשיבי כשיירא, ואי נימא דחשיב כאילו דר באחד מהחיצונים אי"ז שיירא, וכן רש"י גופי' ביאר שם, ותי' בריטב"א דהכל הוא ענין אחד, דהקטנה היא פתחה של הגדולה, ממילא חשיב דדיוורין הגדולה בקטנה, ומבואר לפי"ז דבאמת מעיקר הדין המחיצה מועלת להפריד בין ב' הרשויות, אולם אינו סיבה דלא יתפשטו הדיוורין מחוץ לרשות, ולכך בנפרצה אסור.

ויל"ע דהא מבואר בריטב"א דבצואה בקטנה אסור בקר"ש תוך ד"א, והיינו דאעפ"י דיש לגדולה מחיצות, מ"מ כיון דחשיב כעומד בקטנה אסור, וקשה הרי לדעת הריטב"א ליכא דין פתח בעומד בגדולה, דאי היה דין פתח לא היה מועיל הרחקת ד"א, וטעמא משום דאין דנין דין פתח לחומרא לקלקל הגדולה, ומ"מ אף לולי דין פתח דנין דנמצא בקטנה, וצ"ע בזה.

ובתוס' הרא"ש לק' צ"ג א' תי' לדברי רש"י, דדיוורין גדולה מושלין בקטנה היינו דמה"ט אנו רואין את הקטנה כטפילה לגדולה, והא דלענין ג' קרפיות דיוורין הגדולה נמשכין לקטנה הוא מדין נפרצה, [נומבאר לפי"ז דדין נפרצה בכותל בין ב' חצירות הוא מדין התפשטות הדיוורין וכיסוד יתרון האור, ולא משמע בלשונו דנקט כן רק לענין גדולה וקטנה] ומתבאר לפי"ז דבאמת אין הנידון בקטנה שנפרצה מדין פתח, אלא מחמת דין נפרצה, וכדנקט בבית מאיר בדעת הרמב"ם, ולפי"ז מתבאר להיפוך מהתורא"ש דבאמת מעיקר הדין מחיצות גודרות את הרשות, ורק מדין פתח אתנין עלה, דמשו"ה חשיב כהמשך רשות הגדולה.

והנה בתוס' צ"ג א' הק' על ספק הגמ' בשנים בזה ושנים בזה, מ"ש מתשעה בקטנה ויחיד בגדולה, אולם לדברי התורא"ש לק"מ דשאני שיירא דתלוי בדיוורין וחשיבי כדריין בקטנה משא"כ בתשעה ויחיד דגדרו דהקטנה טפלה לגדולה, וא"ש דהתוס' הרא"ש ששיטתו השמיט לק' התוס'.

א) רש"י ד"ה אסור - ואפילו מרחיק ארבע אמות וכו' כחד פתח משוה לה. ועי' בריטב"א בשם תוס' דאם הרחיק ד"א בגדולה מהני.

והנה מדברי רש"י מבואר דמחמת דהקטנה הוי פתחה של לגדולה, חשיב דגפני הגדולה נמצאים בקטנה, ולכך אסור אף ביותר מד', אבל תוך ד' אסור אף לולי החידוש דכפתחה, אולם בתוס' בארו דהא דגפנים אוסרים את הזרעים, הוא רק משום דשם כרם אוסר, והיינו דכפתחה אינו גורם דחשיבי כבאו הגפנים לשדה, אלא כיון דהיא פתחה יש שם

כרם על השדה, ועי' בתוס' הרא"ש דביאר דמה"ט אסור אף בהרחיק ד"א, והיינו דאי לאו הסברא דשם כרם אוסר, היה מועיל הרחקת ד' דתו אינו נחשב כמעורב עם הגדולה, אולם כיון דנתחדש בתורה דהשם כרם הוא האוסר, משו"ה אסור אף בהרחיק ד', דשם כרם חל בכל הקטנה.

(ב) והנה בשו"ע סי' ע"ט ס"ג פסק לענין צוואה דמהני הרחקת ד"א, ותמה בבה"ל מ"ש מכלאים דלא מהני, והנה לפי דברי תוס' א"ש דלא דמי לכלאים כיון דליכא דין שם צוואה דיאסור על הקטנה, ולכך מהני הרחקת ד"א, אבל לרש"י עדיין קשה מ"ש מכלאים. [ובריטב"א מבואר להדי' דלא מהני הרחקת ד' בצוואה, והוכחא לומר כן, כיון דס"ל דאף בצוואה בקטנה לא שרי בק"ש בגדולה אלא בהרחיק ד"א, וא"כ ע"כ דצוואה בגדולה אסור אף ביותר מד"א].

(ג) ועי' בקר"א דכתב דהשו"ע העתיק ללשון הרמב"ם, ובדעת הרמב"ם מוכח דס"ל דאף לענין כלאים מהני הרחקת ד"א בקטנה, וביאר בקר"א דאעפ"י דמקו' אביי מוכח דלדעת רב זירא אסור אף בהרחיק ד"א, מ"מ קי"ל כאביי דלא מצינו מחיצה לאסור ושרי בד"א.

אולם בהגהות הגר"א מחק לגרסא זו מהגמ', ולדבריו קו' אביי על מחיצות הקטנה, דאי לאו המחיצות מהני גיפופי הגדולה ומכח היקף מחיצותיה נאסרה, וכהו"א של תוס', אלא דצ"ב לגרסת הגר"א קו' תוס' דמאי פריך אביי הא הוי סילוק מחיצות.

(ד) ושמעתי מידידי הרב פנחס זליבנסקי נ"ו ליישב באופן נפלא, דהנה נתבאר לעיל ב' צדדים בדינא דגדולה אוסרת את הקטנה, והנה בפשוטו י"ל דטעמא דלדעת הרמב"ם שרי בריחוק ד' הוא כנ"ל בצד א' דלגבי הקטנה ליכא מחיצה, ולכך מהני ד"א כדין הרחקה באותו חצר, אולם א"כ צ"ע למאי בעי' להא דחשיבה כפתחה, הא בלא"ה הקטנה אסורה, וע"כ נראה דאדרבא הרמב"ם ס"ל כצד ב' הנ"ל, וממילא אי לאו דחשיבה כפתחה שרי אף בתוך ד', דכיון דיש לגדולה מחיצה אינה אוסרתה, אולם ס"ל להרמב"ם דאף לאחר הדין דכפתחה דהגדולה מושלת בקטנה, מ"מ שרי לזרוע בריחוק ד', ולפי"ז א"ש קו' אביי דכיון דכל הסיבה דלא מהני גיפופי הגדולה למנוע את הגדולה מלאסור את הקטנה, הוא רק משום דחשיבה כפתחה, א"כ שפיר פריך אביי דמחיצות הקטנה הוו מחיצה האוסרת, ודו"ק היטב.

צ"ב ב'

תוס' ד"ה גפנים - ותימה דהיכי שרי להניח הזרעים. עי' מהרש"א הק' דעל הזרעים ליכא קו' כיון דלגדולה יש גיפופי, והו"ל לאקשוויי איך שרי להניח את הגפנים בקטנה כשיגדלו הזרעים, וכתב המהרש"א דכוונת תוס' היכי שרי להניח הזרעים הא עובר איסור בתוספת הגפנים, ובחזו"א כלאים י"א סק"ח הק' דהו"ל לתוס' להק' טפי דכיון דהזרעים שבגדולה מעורבים בקטנה הרי מהשתא כבר יש כאן דין כלאים, וע"ש מה דהאריך בזה.

שם - וע"כ ההיא דמנחות איירי שלא ידע. אולם בריטב"א כתב דמיירי דלא היו הזרעים שלו ואין בידו לעוקרם, ולכך שרי אף לכשיגדלו, וסוגיין נמי מיירי דהקטנה של אחרים, וע"ש דהביא מהראב"ד עוד תי' על הגמ' במנחות.

(א) שם - לכך נראה לר"י וכו'. וצ"ב כוונתם דבשלמא לענין יותר מד' שפיר י"ל כיון דרק משום שם שדה אנו באין לאסור לכך שרו הגפנים שבקטנה, אבל בפחות מד' הרי אסורים מחמת עצמם, דהם קרובים לזרעים תוך ד', [ועי' בתוס' הרא"ש דכתב דבאמת הא דזרעים בגדולה אין אסורים הוא רק באופן דהרחיק את הגפנים ד"א מהזרעים, אולם בלשון תוס' משמע דאף בפחות מד' שרו הגפנים שבקטנה, וצ"ב].

ועי' בתוס' ר"פ דכתב דכיון דדיורי גדולה בקטנה ממילא פקע שם כרם מהקטנה ונותנין לה שם שדה, וקשה דלפי"ז יוצא חידוש גדול דשרי לזרוע בקטנה, וי"ל דודאי אסור לזרוע בקטנה, ורק לענין דאנו באין לאסרה מחמת הגדולה, ע"ז אמרי' דאדרבא זהו גופא סיבה להתירה כיון דחייל על הקטנה שם שדה, אבל לגבי נידון הקטנה בפנ"ע ודאי דיש לה שם כרם.

אולם עדיין צ"ב דבשלמא לענין יותר מד' שפיר י"ל דעד כמה דבא לאסרה, אמרי' דאדרבא בטל ממנה שם כרם, אבל לגבי פחות מד' כיון דאיסורו משום דלגבי הקטנה ליכא מחיצה, עדיין תקשי דיהא אסורים הגפנים שבקטנה, וי"ל בב' אופנים - א) דנתבאר לעיל בצד הב' דבאמת גיפופי הגדולה הוי מחיצה גמורה אף למנוע מהגדולה לאסור את הקטנה, ולכך ס"ל לתוס' דאף לגבי פחות מד' א"א לדון לאסור את הקטנה אלא משום דחשיבה כפתחה. ב) דהיה קשה לו על תי' התוס' דמ"מ אכתי נאסור משום הא גופא דחשיב כפתחה, וע"ז תי' דאדרבא פקע שם כרם מהקטנה, וזה שייך אף על פחות מד'.

ובחזו"א כלאים י"א סק"ח ביאר כוונתם דהכרם הוא האוסר והזרעים הם הנאסר, ולכך אם אין גיפופים לנאסר הרי"ז אסור, אולם לא קפיד קרא אלא על שם כרם, ולכך בגפנים בגדולה אסור לזרוע מחמת שם כרם, אבל בגפנים בקטנה מותר לזרוע בגדולה דהזרעים מותרים מחמת הגיפופי, והגפנים מותרים משום דלא קפיד קרא על שם שדה, [ומה"ט תמה בכלאים סי' ג' סק"י על הגר"א דכתב דזרעים הוו אוסר], ולפי"ז כתב בחזו"א דאף לפי תוס' בגוונא דחייטים ושעורים, כיון דתרווייהו אסורים אסור, אולם במקדש דוד זרעים סי' ס"א סק"ח כתב דשרי, ומשום דס"ל דכוונת תוס' דלא נאמר איסור כלאים בשם שדה, אבל לדעת החזו"א כוונתם דאיסור גפן לא נאמר בשם שדה כיון דהוא אוסר ולא נאסר, וע"ש עוד במקד"ד כמה נפק"מ בזה.

ובתוס' הרא"ש כתב לת' דלעולם גם בשדה אסור לנטוע, אלא דאיסורו רק בשעת נטיעה, והכא מיירי שנטע כרם קודם שזרע את הזרעים, ואע"ג דכשזרע חייל שם שדה על הקטנה, לא איכפ"ל, דמיירי הכא בהרחיק ד"א בתוך הקטנה.

גמ' אשה בגדולה וכו'. עי' ברעק"א דציין לספר זכרון יוסף על השמטת הפוסקים לסוגיין, ועי' בפתחי תשובה אהע"ז קל"ט סק"ב דהביא את דברי הז"י ותמה עליו.

(א) גמ' - צבור בגדולה וכו' יוצאין יד"ח. הנה יש כאן קו' גדולה, דהא בפשוטו דין אשה בגדולה וט' בגדולה הוא מדין פתח ולא מדין פרוץ, וכמו דבארו רש"י ותוס' לדין כלאים דמחמת דין פתח אתינן עלה, וכן מוכח מעיקר הדין, דאי נימא דהוא מדין פרוץ הרי ליכא חילוק בין ט' בגדולה לט' בקטנה, דכיון הא לעולם מדין פרוץ אמרי' דהגדולה נמצאים בקטנה, אלא דמחמת דין פתח אמרי' דחשיבי הגדולה והקטנה כמקום אחד, ולכך בט' בקטנה כיון דהעיקר

נמצאים בקטנה, אין הקטנה נעשית כפתחה של גדולה, אלא חשיב לקטנה כמקום בפנ"ע, אלא דא"כ תקשי מ"ש מ"ש דלגבי כלאים וצואה דמבואר דאעפ"י דלגבי לאסור את הקטנה אנו דנין את הקטנה כחלק מהגדולה, מ"מ לגבי הגדולה אנו דנין אותה בפנ"ע, ומשו"ה אעפ"י דהזרעים אסורים הגפנים מותרים, ומבואר דאף דיש דין דחשיבי כפתחה, מ"מ המחיצה חוצצת ולא אמרי' דמה שיש בקטנה נמצא בגדולה, ואילו לענין גט וש"ץ וציבור אמרי' דחשיב כמקום אחד. [ועי' בפרישה סי' ע"ט סק"ז דהק' אמאי בצואה בגדולה אסור לקרוא בקטנה דהקטנה בכלל הגדולה, ובתשעה בקטנה ואחד בגדולה אין מצטרפין, ותי' דלענין לענין קר"ש כיון דליכא מחיצות לגבי הקטנה חשיב דהקטנה בכלל מחנה הגדולה, משא"כ לענין ציבור דאין ציבור נגרר בתר המיעוט, וצ"ב].

(ב) ומצינו בזה באחרונים ב' מהלכים -

א] בגאוו' ביאר דבאמת אף דאין לקטנה מחיצות מ"מ כיון דהמחיצות גודרות את רשות הגדולה אין הקטנה נחשבת דהיא בכלל הגדולה, ורק מדין פתח אתינן עלה, אולם דין פתח לא משוי' להו כמקום אחד, אלא יסוד הדין הוא דהפתח נחשב כחלק מהבית אבל הבית אינו נחשב לחלק מהפתח, ולכך בצואה בקטנה שרי בגדולה כיון כיון דהגדולה אינה במקום הפתח אלא היא מקום בפנ"ע, אבל באשה בגדולה כיון דחשיב כעומדת קטנה מתגרשת, אבל באשה בקטנה לא אמרי' דחשיב כאילו הגט שבגדולה נמצא בקטנה, כיון דכל מה דדנים דהקטנה היא הפתחה של הגדולה הוא רק כשהעיקר בגדולה, אבל כשהעיקר בקטנה אינה כפתחה, ולכך לא חשיב דמה שבגדולה נמצא בקטנה. [אלא דהק' בגאוו' דהא מבואר בתוס' דאף באופן דיש ה' בכל אחד נמי יש דין כפתחה, ואי נימא דבעי' דהעיקר יהא בגדולה הרי בכלאים הוי שוה בשוה, ויש דין פתח], וע"ע במלא הרועים ישוב אחר בזה, ולא נתבאר כוונתו כ"כ.

אולם בלשונות הראשונים לא משמע הכי, דברש"י מבואר דענינו דהש"ץ שבקטנה חשיב דנמצא בגדולה, וכן הוא לשון השו"ע נ"ה סט"ז דכאילו הקטנה בתוך הגדולה, אלא דבאמת לענין גט ביאר רש"י דהרי היא כעומדת בקטנה, וצ"ב החילוק בכ"ז.

ב] ומתוך דברי המלא הרועים למדנו לבאר באופ"א, דיש דינים דתלוי בדין מקום, ואנו דנים אם חשיב כחלק ממקום הגדולה או לא, אולם יש דינים דאינו תלוי בדין מקום אלא אף אם עומד בב' מקומות נמי מצטרפי, אלא הנידון אם הוא נטפל לו או לא, אולם לענין דין מקום דחשיבי כמקום אחד, מסתברא דלעולם בית אינו נחשב כפתח, ולכך אין בית נחשב לחלק מהקטנה, אולם עדיין י"ל דכיון דיש לבית פתח, שפיר נטפל לו הפתח, ולכך לענין טפילות סגי במה דעומד במקום שטפל לבית.

ולכך לענין דין קר"ש דהוא נידון אם הוא נמצא באותו מחנה, אמרי' כיון דאין הגדולה חלק מהקטנה, משו"ה בצואה בגדולה מותר בקר"ש בקטנה, אבל בצואה בקטנה אסור בגדולה, כיון דהקטנה היא חלק מהגדולה, אבל בדין ש"ץ אף אם הווי בב' מקומות, ויש מחיצות ביניהם, מ"מ כיון דהקטנה נטפלת לגדולה חייל דין צירוף, אלא דבט' בקטנה לא מצטרפין, כיון דלענין צירוף בעי' שיהיו מצורפים מב' צדדים, וכיון דאין היחיד נחשב כעומד עם הציבור, שהרי הציבור עומד במקומו, אינם מצטרפין, משא"כ בט' בגדולה דביאר רש"י דחשיב דהיחיד נמצא בגדולה שפיר מצטרפין, ולכך דייק רש"י וכתב לגבי גט דחשיב כאילו האשה בקטנה, כיון דבעי' דיהיו האשה והגט במקום אחד, לכך הוצרך רש"י לבאר דחשיב דהאשה בקטנה.

תשעה בגדולה וכו'. עי' בתוס' דהק' דלריב"ל דאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת אמאי ביחיד בגדולה אין מצטרפין, אולם עי' ברמב"ן פסחים פ"ה ב' [ועי' במ"מ על פרק ג' שאכלו בדברי הרמב"ן הנ"ל] דביאר דודאי בב' רשויות מחיצה מפסקת, ורק באופן שהוא רשות אחת, אף דיש מחיצה של ברזל, אינה מפסקת, ועי' בהגהות הגרא"ז שם.

גמ' - צואה בגדולה וכו'. עי' בשו"ע סי' ע"ט ס"ב דבצואה על עמוד גבוה י' מותר בקר"ש, והביא במ"ב שם ס"ק י"א ובבה"ל דנחלקו הב"ח והט"ז אי בעי' שיהא העמוד רוחב דע"ד, וצ"ע הרי כל מה דבעי' דע"ד הוא כדי להחשיבו כרשות בפנ"ע, אבל ודאי דחשיב מחיצה אף באינו רחב ד', וכיון דאיכא מחיצה ד' בינו לצואה אמאי יהא אסור בקר"ש, וי"ל.

גמ' צואה בקטנה מותר וכו' בגדולה. וכתב הריטב"א דכ"ז דוקא בהרחיק ד', וצ"ע

גמ' - התם סילוק מחיצות הוא. עי' חזו"א ס"ז ס"ק כ"ד כמה חי' הלכות לפי"ז, וכן עי' בסי' ע"ט ס"ק י"א לענין סילוק מחיצות בצוה"פ, וע"ע ק"ב סק"א.

תוס' ד"ה שאילמלי - שאם אין מחיצה כלל לגדולה מרחיק ד"א בקטנה. ומבואר דלא מהני ג' מחיצות לכלאים, וי"ל"ע אם כ"ז מדרבנן, אבל מדאור' מועיל ג' מחיצות לכלאים, או דאף מדאור' לא מהני לענין כלאים פרוץ מרוח ד', ועי' בבה"ל סי' פ"ג ס"א ד"ה אבל דמסתפק לענין קר"ש אי סגי בג' מחיצות, ועי' חזו"א י"ז סק"ט ד"ה והא במוסגר דמדאור' מהני ג' מחיצות לקר"ש.

צ"ג א'

גמ' - ביתו שחציו מקורה וכו'. וצ"ב דהא מבואר לק' צ"ה א' דלא אמרי' פ"ת רק לתוך האכסדרה, וא"כ אמאי מותר לזרוע בחצי שאינו מקורה, הרי לגבי צד זה ליכא פ"ת, ודמי לגדולה וקטנה דכיון דלקטנה ליכא גיפופי לא מהני מחיצת הגדולה לקטנה, וכע"ז יש להק' דבתוס' ד"ה אלמלי מבואר דבאיכא ג' מחיצות וגיפופי לגפנים שרי לזרוע מחוץ לגפופי, וקשה הרי לצד השני לא חשיבי הגיפופי כמחיצה, ואמאי שרי לזרוע.

ושמעתי ליישב דשאני גדולה וקטנה דכיון דאין הקטנה רואה את מחיצת הגדולה, א"א להחשיב את הקטנה כמקום בפנ"ע, אבל הכא כיון דהצד שאינו מקורה רואה את הפ"ת אינו נחשב כחלק מהרשות המקורה, ואעפ"י דלית ליה מחיצה המבדלת בינו לגדול, מ"מ לגבי דין נפרצה סגי במה דהוא רואה את מחיצת הגדולה, וכן מוכח בתוס' פ"ו ב' דאעפ"י דתחת הקורה אסורים, מ"מ חוץ לקורה שרי כיון דאמרי' פ"ת, וקשה הרי פ"ת מהני רק לתחת הקורה, וע"כ דלענין נפרצה סגי במה דרואה את הקורה כמקום בפנ"ע. [ובשו"ת אגרי"מ ח"א סי' קל"ח כתב לדון אם שייך לומר בגשר ברוח

ד' פ"ת, וכתב דכיון דמבואר בגמ' דפ"ת לא מהני מחוץ לאכסרה אינו יכול להיות מחיצה לרוח ד', ולהנ"ל הרי לדין נפרצה סגי במה דהוא רואה את המחיצה, דחשיבי כרשויות חלוקות].

צ"ג ב'

א) גמ' גידוד חמשה וכו'. ומבואר דלהו"א ס"ל לר"ח דאין מצרפין ב' סוגי מחיצות, וצ"ב לפי מה דיסד הגר"ח פי"ז משבת דליכא במחיצות דין כתותי מכתת, משום דכל דין שיעור במחיצות שבת הוא משום דרשות שבת הוא י', ובעי' מחיצות לרשות, ומה"ט לא איכפ"ל דהוא עשוי מהרבה מחיצות, וא"כ מה איכפ"ל דהוי ב' סוגי מחיצות, וי"ל, ועי' להלן עוד סבורא מהגרנ"פ. [ובח"צ סי' ה' כתב בטעמא דר"ח דמחיצת גידוד הוא רק ע"י גו"א משא"כ מחיצה גמורה, וצ"ב].

ב) יל"ע למאי דמסיק דר"ח מודה בתחתונה דמצטרפין, מה איכפ"ל דלעליונה ליכא עשרה, מ"מ נימא גוד אסיק ממחיצת התחתונה, ושוב אין נפרצה לעליונה, וי"ל דכיון דמבואר לק' צ"ה א' ובסוכה י"ט א' וברש"י שם, דלחד מ"ד ל"מ פ"ת רק למקום שנעשית התקרה לו, וה"נ י"ל בגוד אסיק דדמי לפ"ת, דל"מ גוד אסיק רק אם במקומו הוי מחיצה לרוח זו, ממילא לא יועיל גו"א לעליונה, כיון דאינו מחיצה למקומו, [ועי' מה שכתבנו לעיל בע"א לענין פ"ת וכן לעיל צ' א'].]

ולפי"ז יש לפלפל דאף לאמימר דמצרפין, הא דהעליונה אין לה דין נפרצה הוא רק משום דהשתא אמרי' גו"א אף לגבי העליונה, ולפי"ז י"ל דלא דמי לבית דאין תוכו י' דס"ל לתו"י דאין מצרפין את המחיצות שבחוץ, וקשה מ"ש מהא דס"ל לאמימר דמצרפין, וי"ל דכיון הגג מסלק את המחיצות שלמטה [עי' חזו"א ק"ח סק"ה] לא שייך לומר בזה גו"א, משא"כ הכא, [ועי' להלן עוד לענין אי בעי מנח].

ג) בתוס' הביאו דרש"י בגיטין מפרש דמיירי בחרין והנידון אם תוכו חשוב רה"י, וכן נקט הרמב"ן בשבת ז' ב', ותמהו עליו - א) דמבואר בדף צ"ט א' דבור וחוליתה מצטרפין. ב) דמבואר בסוגיין דמודה ר"ח דמהני לתחתונה. ג) בתוס' סוכה ד' ב' הק' מהא דמבואר שם דמהני חקק בסוכה. ד) עוד הק' שם מהא דמהני חקק בבית שאין תוכו י'. והנה על קו' תוס' מבור וחוליתה, עי' ברמב"ן שבת דתי' דשאני בור דכיון דהדרך לעשות לו לו חוליא הוי ככולו בגידוד, ועי' להלן ביאור הדבר, ועוד תי' ברמב"ן שם בסו"ד דס"ל לרש"י דבאמת פליגי בה ר"ח וריו"ח, וכ"כ בפנ"י בגיטין.

ועל הא דהק' מסוגיין דמודה לענין התחתונה, תי' בפנ"י דס"ל לרש"י דשאני ע"ח, ויתכן לבאר דלגבי שבת בעי' שיהא גדור לגבי רה"ר, אבל לגבי שלא יחשבו כפרוצים זל"ז סגי במה דלגבי תוכו יש מחיצה, משא"כ לענין חילוק רשויות אין חילוק בין העליונה לתחתונה, [ועי' היטב ברמב"ן בשבת מה דכתב דע"ח שאני].

ועל הא דהק' מחקק דסוכה, וחקק דבית עי' ברמב"ן בשבת דתי' "שאני חקק בית שהוא ראוי לדירה שהרי יש לו מחיצות גמורות ונעשה בית גמור, ועוד שאותן מחיצות ראויות לקירוי לפיכך מצטרף הגידוד עמהם" וצ"ב כוונתו, ולכא' נראה דבתי' קמא תי' דכיון דהכל נמצא בתוך הבית ויש שם בית על כל המקום, ממילא חשוב כולו בית, ומצטרפין המחיצות, ובתי' ב' ביאר דכיון דיש להם שם מחיצה לענין דגג הבית נחשב לרה"י, לכך איכא צירוף, אבל

במקום דכל אחד אין לו שם מחיצה בפנ"ע לא מצטרפין, ובהמשך הדברים לענין בור וחוליה דחשיב ככולו גידוד, וסברתו דכיון דהבור והחוליה משלימים לצורת הבור, שפיר יכולים להצטרף, וזהו ע"ד הנ"ל. ולכאור' י"ל עוד דס"ל לרש"י דלענין רה"י לא סגי דלגבי תוכו איכא מחיצה, אלא בעי' דיהא מחיצה למחוץ לרשות למנוע רגל הרבים, אבל לגבי סוכה סגי במחיצות לגבי תוך הסוכה, וכן בחקק דבית י"ל דס"ל לרש"י דסגי במה דיש לו מחיצה י' לגבי רה"ר, ועי' במ"ב שמ"ה ס"ק ס"ג ושעה"צ ס"ק ס"ז דנחלקו בזה הרא"ש ורה"ר"ן אי מהני מחיצה י' דבית או דבעי לצירוף מחיצה דהחקק, ובחזו"א סי' ס"ה ס"ק ס"א ס"ב מצדד דאף הר"ן מודה להרא"ש, ובס"ק ע' חזר בו.

ובחי' הגר"נ גיטין תי' דדעת רש"י דחריץ אינו נחשב דיש לו מחיצות, אלא דחשיב כמקום חלוק בפנ"ע, ולכך ס"ל לר"ח דלא שייך בזה לצרפו למחיצה, אבל בתל ודאי דשייך לצרף ב' סוגי מחיצות, ויש לפלפל לפי דברי הגר"ח דעמוד הוי רה"י בלא דין מחיצות, א"כ שייך לדון אף בתל.

(ד) בתוס' בגיטין ובסוכה פי' דבגוונא דרש"י ודאי הוא רה"י והכא מיירי לגבי עמוד ה' ועשו על גביו מחיצה ה', אבל בגוונא דרש"י הוא ודאי רה"י, ויסוד החילוק הוא דלגבי חריץ כיון דלגבי תוכו חשיב כמחיצה י', לא איכפ"ל דלגבי רה"ר הוי גידוד ומחיצה, אבל בתל אף דלגבי רה"ר הוי מחיצה י', מ"מ כיון דלגבי תוכו הוי גידוד ומחיצה לא מהני, ומבואר דיסוד דין מחיצה הוא לבפנים.

(ה) בתוס' בסוגיין מבואר דעיקר דינא דר"ח נאמר לגבי ע"ח, [ועיקר החילוק בין ע"ל לרשויות מבואר ברמב"ן בשבת על הקו' מחקק, ע"ש] ונסתפקו לגבי דין רשויות דהזורק מתוכו פטור והזורק לתוכו חייב, וכבר הק' בגאור' ובחזו"א ק"ו ד' דהא אין דין הוצאה תלוי אם עובר מחיצה י', אלא כל דשם רה"י עליו חייב, ועי' מש"כ בזה באור גדול שבת פי"א מ"ב [נדפס על גליון המשנה], ובתוס' בגיטין ובסוכה כתבו דלא חשיב העליונה רה"י וכתב במהרש"א דכוונתם דאף זורק לתוכו פטור.

(ו) עי' ביאור הגר"א ת"ה ס"ז דביאר בדעת המג"א דכל מה דגידוד ומחיצה מצטרפין הוא מחמת דינא דר"מ דחוקקין להשלים, ע"ש.

גמ' מודה ר"ח בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה. עי' ברש"י ד"ה מודה דלגבי העליונה חסרון משום דלאו מנכרא, ועי' ברשב"א דכתב דטעמא משום דיאמרו מחיצה חמשה מתרת, וכ"כ בריטב"א, וצ"ב דהא להו"א דלא מהני אף לתחתונה, משמע דמעיקר הדין לא מהני, כיון דהוי ב' סוגי מחיצות, וא"כ מדוע למסקנא כתבו הראשונים דהוא מדרבנן, הרי כל הטעם הוא דלגבי התחתונה זה כולו מחיצה, אבל לגבי העליונה דחציו גידוד וחציו מחיצה מעיקר הדין לא מהני, וי"ל בב' אופנים - א) דלפי מה דמבואר ברש"י ז' ב' לגבי קטנה שנפרצה לגדולה דהוא רק משום דחשיב כפתחה, אבל בלא"ה כיון דהוי מחיצה לגדולה מהני נמי לקטנה, ומשו"ה בהו"א ס"ל דע"כ דלא מהני אף לתחתונה, דאל"ה אף גדולה תשתרי, אבל למסקנא דמהני לתחתונה, ע"כ דליכא חסרון במה דהוא גידוד ומחיצה, לכך הוצרכו הראשונים לבאר דהוא רק מדרבנן. ב) דדין מחיצות בין רה"י לרה"ר אינו משום דבעי' מחיצה לגבי תוך הרה"י, אלא ענינו דיהא מחיצה י' לגדור את רגל הרבים, ולכך להו"א דס"ל דא"א לצרף גידוד ומחיצה, ממילא כיון דלגבי רה"ר לא מהני, לא מהני אף לגבי התחתונה, אבל למסקנא דמהני לתחתונה, ע"כ דליכא חסרון דהוא גידוד

ומחיצה, לכך הוצרכו הראשונים לבאר דלגבי העליונה הוא רק מדרבנן, ויל"ע דהא בדין גדולה וקטנה דקטנה אסורה והגדולה מותרת, מוכח דע"כ עיקר דין המחיצה הוא לגבי תוכו, וי"ל.

בתוס' בגיטין הק' אמאי אינו רה"י מדין אי בעי מנח עליה, ובתוס' הרא"ש שם תי' דלא מהני אלא דע"ג הוי רה"י ולא לתוכו, והוכיח כן מבית שאין תוכו י', וצ"ב במאי פליגי תוס' עליה, נוי"ל למאי דנתבאר לעיל סק"ב דבעי' לדין גו"א, ממילא י"ל דשאני בית דלא מהני אי בעי מנח כיון דהגג מסלק לדין גו"א משא"כ הכא, וצ"ע בזה] ועי' מ"ב שמ"ה סק"ג בשם האחרונים דלא מהני אי בעי מנח לחללו ברחב פחות מד', ובתוס' ר"פ ע"ח א' מבואר דמהני אף לחללו, ועי' בחי' הגר"ח פי"ד משבת ה"א ובגליונות אמאי לא שייך בזה דין חורי רה"י, ואכ"מ, ועי' בשבת בסוגיא דכוורת עוד בזה, וכן בפרק הזורק צ"ט ב'.

עי' בגליון הש"ס דציין לדברי התוס' בדף ע"ז א' דהק' לר"ח אמאי נותנין את הכותל לצד ששוה לארץ, הא אסור בעליונה, ותי' דנפק"מ תוך ד', והנה ברשב"א שם כתב דמיירי בכותל רחב ד', וקשה דהא מסתברא דכה"ג מודה ר"ח דהא לגבי הרשות מעל הכותל הוי כולו בגידוד, ובחזו"א ק"ו ד' כתב דכוונת תוס' דכה"ג אסור משום נפרצה לכרמלית, וצ"ע אמאי חשוב החצר דנפרצה, הא איכא רשות ד' המבדלת בין חצר לחצר, ועי' בחבורה דהגר"כ שליט"א בסוגיא דחקק בפ"ק.